

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΠΟΜΠΗ ΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ...

...συνόδευσε
για δεκαετίες
τους Έλληνες
μετανάστες στη
Γερμανία

Bayerischer Rundfunk

Ελληνικό Πρόγραμμα

Η ραδιοφωνική εκπομπή
για τους Έλληνες της Γερμανίας
Das Programm für Griechen in Deutschland

Από το Μόναχο καθημερινά: 20.30-21.00
Ειδήσεις, ρεπορτάζ, μουσική, αθλητισμός

sprache Orchester Solo

Minsk Prag Kalundborg Luxemburg Oslo Dreilich OSTZONE Moskau Allouis Tromsø HAMBURG
L kHz 350 300 250 200 150 100 50 1 kHz L
BAYR. RFK. Brüssel BREMEN Budapest SW. FUNK England Sottsass Rennes Rabat Monte Ceneri
NDR/WDR NDR/WDR Bologna SUDD. RFK. Hilversum Paris NDR/WDR Florenz Lyon AFN-München
M NDR/WDR BAYR. RFK. England Zagreb HEIDELBERG Rom Hilversum England FRANKFURT Budapest M
Halmö SAARBR. SAALZBURG Bari NDR/WDR SWF MUNCHEN NDR/WDR INNSBR. LINZ STUTTGART BEROMÜNSTER
SW. FUNK Vatikani SAARBR. SALZBURG Bari NDR/WDR BERLIN-O. BERLIN RIAS Brüssel S-F-BERLIN NDR/WDR
Vatikani SUDD. RFK. Falun B'HAVEN Brüssel

UKW Kanal: 43 41 39 37 35 33 31 29 27 25 23 21 19 17 15 13 11 9 7 5 3 1
MHz 100 99 98 97 96 95 94 93 92 91 90 89 88 87 86 85 84 83 82 81 80 79 78 77 76 75 74 73 72 71 70 69 68 67 66 65 64 63 62 61 60 59 58 57 56 55 54 53 52 51 50 49 48 47 46 45 44 43 42 41 40 39 38 37 36 35 34 33 32 31 30 29 28 27 26 25 24 23 22 21 20 19 18 17 16 15 14 13 12 11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

Aus TA L M UKW

ΠΡΟΛΟΓΟΣ – ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΔΟΡΥΦΟΡΟΣ

Πρόλογος / χαιρετισμός Δορυφόρος Το αφιέρωμα του „Δορυφόρου“ για τη συμπλήρωση 60 χρόνων από την έναρξη της ελληνικής εργατικής μετανάστευσης στη Γερμανία (1960) δεν θα ήταν άρτιο και ολοκληρωμένο εάν δεν συμπεριλάμβανε και την Ελληνική Εκπομπή της Βαυαρικής Ραδιοφωνίας.

Πώς θα μπορούσε άλλωστε να μην γίνει ιδιαίτερη αναφορά στην εκπομπή και στους ανθρώπους της που ενημέρωναν με συνέπεια για 37 συναπτά χρόνια (Νοέμβριος 1964 - Δεκέμβριος 2002) όχι μόνο τον Ελληνισμό του Μονάχου αλλά ολόκληρης της Γερμανίας και κυρίως τους συμπατριώτες που μετανάστευσαν τις δεκαετίες του ,60, ,70 , 80 (που ήταν και η μοναδική πηγή ενημέρωσης για τις επίκαιρες εξελίξεις).

Ειδικά τα πέτρινα χρόνια της δικτατορίας, ο ρόλος της εκπομπής του Μονάχου διευρύνθηκε και ταυτίστηκε με την ακηδεμόνευτη ενημέρωση και ταυτόχρονα με την ευαισθητοποίηση των γερμανικών ΜΜΕ.

Στο αφιέρωμά μας φιλοξενούμε τις συνεντεύξεις των πρώην διευθυντών της εκπομπής Κώστα Πετρογιάννη και Ελένης Ηλιάδου καθώς και του αρχαιότερου εν ζωή μέλους Ασημάκη Χατζηνικολάου (αθλητικός συντάκτης).

Επίσης, με χαρά δημοσιεύουμε την αναδρομή στην ιστορία του Ελληνικού Προγράμματος

από δημοσιογράφο Γιώργου Παππά, ο οποίος ήταν ένα από τα μέλη της συντακτικής ομάδας της ελληνικής εκπομπής, ενώ τα τελευταία χρόνια είναι ανταποκριτής της ΕΡΤ στο Βερολίνο και αρθρογράφος στην εφημερίδα „ΤΑ ΝΕΑ“. Ευχαριστούμε ιδιαίτερω τον Γιώργο Παππά για τη συνεργασία που είχαμε στην ετοιμασία της έκδοσης. Η Φανή Αθέρα, μέλος και αυτή της συντακτικής ομάδας της Ελληνικής Εκπομπής και σήμερα Πρόεδρος του Συλλόγου „Λέσχη Ελλήνων Επιστημόνων Μονάχου“ μας διέθεσε φωτογραφίες συνεργατών της εκπομπής από διαφορετικές χρονολογίες.

Την ευχαριστούμε επίσης θερμά. Τέλος, θέλουμε να ευχαριστήσουμε τον Γιάννη Παπαγιαννούλα που ανέλαβε τα έξοδα εκτύπωσης του αφιερώματος και έτσι μας δίνεται η δυνατότητα να το διανέμουμε δωρεάν για να μπορέσουν όσοι περισσότεροι άνθρωποι γίνεται να διαβάσουν τις προσωπικές μαρτυρίες των συμπατριωτών μας, μέσα από τις οποίες καταγράφεται η ιστορία της εργατικής μετανάστευσης στη Γερμανία.

Κώστας Τάσης
Υπεύθυνος έκδοσης Δορυφόρου

Ιανουάριος 2021

«ΕΝΑ ΜΟΝΑΔΙΚΟ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΟ ΕΓΧΕΙΡΗΜΑ ΣΤΑ ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ ΕΡΤΖΙΑΝΑ»

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΠΑΣ

Ο Γιώργος Παππάς γεννημένος στα Γρεβενά το 1960, είναι απόφοιτος του ΠΑΝΤΕΙΟΥ – Τμήμα Πολιτικών Επιστημών. Ξεκίνησε τη δημοσιογραφική του καριέρα στο Ελληνικό Πρόγραμμα του Μονάχου το 1987, στο οποίο εργάστηκε ως συντάκτης, εκφωνητής, ρεπόρτερ μέχρι το τέλος της εκπομπής το 2002. Στη συνέχεια εργάστηκε στο Ελληνικό Πρόγραμμα της Deutsche Welle. Από το 2010 είναι ανταποκριτής της ΕΡΤ και της εφημερίδας ΤΑ ΝΕΑ στο Βερολίνο.

Υπάρχουν ραδιοφωνικές εκπομπές που μένουν στην ιστορία. Υπάρχουν άλλες που γράφουν ιστορία. Η Ελληνική Εκπομπή του Μονάχου και έγραψε ιστορία και έμεινε στην ιστορία.

Ήταν ένα από τα πρώτα ξενόγλωσσα προγράμματα, μαζί με το ιταλικό και το ισπανικό, που δημιούργησαν τα γερμανικά ραδιοφωνικά ιδρύματα του ARD για τους μετανάστες από τις αντίστοιχες χώρες που ήρθαν μαζικά στη Γερμανία από τα μέσα της δεκαετίας του 1950 και τη δεκαετία του 1960. Ήταν το ραδιοφωνικό πρόγραμμα «Πρώτων Βοηθειών» για τους «Γκασταρμπάιτερ» από τις χώρες της νότιας Ευρώπης, τους οποίους χρειαζόταν η Γερμανία για το γερμανικό «οικονομικό θαύμα» εκείνης της περιόδου. Γερμανικά

δεν γνώριζαν, ούτε υπήρχε ενδιαφέρον και πρόνοια να ενταχθούν στη γερμανική κοινωνία. Η γερμανική πολιτεία θεωρούσε την παραμονή τους προσωρινή, τα προγράμματα αυτά ήταν μία ελάχιστη προσφορά στους μετανάστες για να καλυφθεί το κενό που άφηνε η απουσία ολοκληρωμένης μεταναστευτικής πολιτικής.

Την αποστολή να βοηθηθούν οι «Γκασταρμπάιτερ» στην καθημερινότητά τους στη Γερμανία ανέλαβαν τα Ραδιοφωνικά Ιδρύματα των ομόσπονδων κρατιδίων της Βαυαρίας και της Βόρειας Ρηνανίας Βεσφαλίας, τα οποία είχαν υποδεχτεί και τον μεγαλύτερο όγκο των μεταναστών. Τις εκπομπές που παρήγαγαν η Βαυαρική Ραδιοφωνία «BR» και η Δυτικογερμανική Ραδιοφωνία «WDR» μετέδιδαν ταυτόχρονα όλα τα ραδιοφωνικά ιδρύματα του ARD, τα οποία συμμετείχαν στην χρηματοδότησή τους.

Τα πρώτα βήματα είχαν γίνει το 1962 με μία 15λεπτη εβδομαδιαία εκπομπή. Αλλά σε καθημερινή βάση το Ελληνικό Πρόγραμμα του Μονάχου ξεκίνησε την 1η Νοεμβρίου του 1964 με τον Παύλο Μπακογιάννη. Γεννημένος το 1935 στα Βελωτά της Ευρυτανίας, ο Μπακογιάννης σπούδασε πολιτικές επιστήμες στην ΠΑΝΤΕΙΟ, στα παν/μια Μονάχου, Tübingen και Konstanz στο οποίο και ανακηρύχθηκε διδάκτωρ Κοινωνικών Επιστημών. Με μία μικρή ομάδα συνεργατών ενημέρωνε και ψυχαγωγούσε καθημερινά τους Έλληνες σε όλη τη Γερμανία, προσέφερε μαθήματα γερμανικών για τις καθημερινές τους ανάγκες και ταυτόχρονα ήταν η γέφυρα με την πατρίδα. Από τους πρώτους συντάκτες ειδήσεων ήταν ο μετέπειτα υπουργός, καθ. Μιχάλης Σταθόπουλος. Ο Έλληνας Πρέσβης στη Βόννη και ο Μητροπολίτης Γερμανίας έστειλαν μέσω της εκπομπής του Μονάχου τακτικά το μήνυμά τους στους Έλληνες της Γερμανίας.

Για τη γερμανική πλευρά, τα ραδιοφωνικά προγράμματα μητρικής γλώσσας ήταν ένα αντιστάθμισμα στην επιρροή προπαγανδιστικών προγραμμάτων από το κομμουνιστικό μπλοκ της ανατολικής Ευρώπης. Πολιτικό χαρακτήρα απέκτησε η Ελληνική Εκπομπή του Μονάχου με το πραξικόπημα των Συνταγματαρχών στην Ελλάδα το 1967. Ο Παύλος Μπακογιάννης με πολιτικές καταβολές στο συντηρητικό πολιτικό χώρο, ήταν σθεναρός πολέμιος της Χούντας. Με το δικό του ανεξίτηλο στίγμα η Ελληνική Εκπομπή του Μονάχου εξελίχτηκε σε βήμα αντιδικτατορικού αγώνα.

Παύλος Μπακογιάννης, διευθυντής του ελληνικού προγράμματος 1964-1974

Ο Gerhard Bogner, τότε Προϊστάμενος των ξενόγλωσσων προγραμμάτων και αργότερα Διευθυντής Προγράμματος της Βαυαρικής Ραδιοφωνίας (BR) στο βιβλίο του «65 χρόνια ιστορία Ραδιοφώνου» γράφει για την ημέρα του πραξικοπήματος στην Ελλάδα, που έγινε τρεις ημέρες μετά το θάνατο του καγκελάρου Κόνραντ Αντενάουερ: «Πήγα στη Ραδιοφωνία, όπου όλοι ήταν απασχολημένοι με την κηδεία του Αντενάουερ, αλλά πέρασα το πρωινό στην Ελληνική Σύμβαση. Οι ειδήσεις από τα πρακτορεία και τα τηλεφωνήματα με την Αθήνα μας έδωσαν μία πρώτη εικόνα. Το απόγευμα έπρεπε να αποφασίσουμε τί στάση θα κρατήσουμε στην εκπομπή. Αποφασίσαμε να ακολουθήσουμε μία σταθερή γραμμή υπέρ της ελευθερίας, υπέρ της αυθεντικής ενημέρωσης, της καθαρής δημοσιογραφίας».

Μερικές εβδομάδες μετά το πραξικόπημα, η κατάσταση γινόταν όλο και πιο δύσκολη θυμάται ο Gerhard Bogner: «Με τις καθημερινές ειδήσεις από την Αθήνα ήταν αδύνατο να πιστέψουμε τί γινόταν, ήταν εντελώς ασύμβατες με μία ευρωπαϊκή χώρα που θεωρούσαμε ότι είναι η Ελλάδα. Με τη σύλληψη της εκδότριας της Καθημερινής Ελένης Βλάχου στις 28. Σεπτεμβρίου 1967 έπεσε το προσωπίο της Χούντας, προκαλώντας μεγάλες αντιδράσεις στην Ευρώπη.

Ο Παύλος Μπακογιάννης (αριστερά) και ο Ασημάκης Χατζηνικολάου (κέντρο) με τους συναδέλφους της Ιταλικής και Ισπανικής Σύνταξης.

Αυτή ήταν η αρχή μιας πορείας πλήρους πολιτικοποίησης της Ελληνικής Εκπομπής του Μονάχου. Για τους Έλληνες της Γερμανίας ήταν η αποκλειστική πηγή ενημέρωσης για τις πολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα. Από τα

μικρόφωνα της Εκπομπής του Μονάχου πέρασαν με συνεντεύξεις και δηλώσεις τους όλες οι πολιτικές προσωπικότητες της εποχής που έδιναν τη μάχη κατά της Χούντας και δεν μπορούσαν να έχουν βήμα στην Ελλάδα όπου ο τύπος είχε φιμωθεί: Κωνσταντίνος Καραμανλής, Ανδρέας Παπανδρέου, Κωνσταντίνος Μητσotάκης, Μίκης Θεοδωράκης, Γεώργιος Αλέξανδρος Μαγκάκης, Κώστας Σημίτης κ.α. Σταθερός συνεργάτης της εκπομπής ήταν ο μετέπειτα ευρωβουλευτής Τάκης Λαμπριάς.

Με μεγαλύτερες ή μικρότερες συνεργασίες πέρασαν από την Εκπομπή του Μονάχου οι: Ελένη Βλάχου, Δημήτρης Τσάτσος, Χρήστος Λαθουρόπουλος, Γρηγόρης Καπερνάρος, Χρήστος Καραγιώργος, Βαγγέλης Λυκιαρδόπουλος, Ελένη Δωρή, Φίλιππος Δωρής, όπως επίσης οι Γιοχάνες Γαϊτανίδης, ο καθηγητής Χανς Αϊντενάιερ, η φιλόλογος Νίκη Αϊντενάιερ, η Βάσω Σούρλα, η Δανάη Κουλμάση, ο Μιχάλης Κρασάκης, ο Βασίλης Μαυρίδης, η Ισιδώρα Ρόζενταλ-Καμαρινέα, ο Αντρέας Αρνάκης, ο Γιάννης Κυριακίδης, ο Άνγκελος Μαρόπουλος, ο Γιώργος Νικολακόπουλος.

Μεγάλα ονόματα του καλλιτεχνικού στερεώματος τροφοδοτούσαν με απaráμιλλες επιθεωρήσεις την Εκπομπή του Μονάχου μ.α. οι Τάκης Μηλιάδης Σάσα Κασσέλη, Άννα Καλουτά,, Μαρία Καλουτά, Στέφανος Ληναίος, Μαρία Καβαδία, Μαριλένα Κασσιμάτη, ο θεατρικός συγγραφέας-δημοσιογράφος Κώστας Πρετεντέρης.

Μέσω της συνεργασίας με το Ελληνικό Πρόγραμμα της Deutsche Welle, η Ελληνική

Εκπομπή του Μονάχου συνέβαλε σημαντικά και στην ενημέρωση των Ελλήνων στην Ελλάδα. «Ο Παύλος Μπακογιάννης είχε συνεχή επαφή με τη σύνταξη του Ελληνικού Προγράμματος της Deutsche Welle στην Κολωνία», θυμάται η Ελένη Τορόση που ήταν τότε γραμματέας του Μπακογιάννη. Καθημερινά ήταν τα τηλεφωνήματα και οι συνεννοήσεις με τους Κώστα Νικολάου και Βάσο Μαθιόπουλο στην Κολωνία.

Το ελληνικό πρόγραμμα της Deutsche Welle δεν μπορούσε να έχει ανταποκριτή στην Αθήνα. Είχε όμως η Ελληνική Εκπομπή του Μονάχου, και ειδήσεις που μετέφερε από την Ελλάδα, συνεντεύξεις πολιτικών προσωπικοτήτων και καυστικά σχόλια του Μπακογιάννη αναμετέδιδε το Ελληνικό Πρόγραμμα της Deutsche Welle και έφταναν στην Ελλάδα.

«Ο υπαρχηγός της Χούντας, Στυλιανός Παττακός, στις βραδινές ενημερώσεις τύπου στην Αθήνα έκανε συχνές αναφορές στον ανταποκριτή μας Κώστα Τσατσαρώνη, γεγονός που προκαλούσε εντύπωση στους ξένους ανταποκριτές», γράφει ο Bogner στο βιβλίο του. Οι ασφυκτικές πιέσεις του χουντικού καθεστώτος έγιναν απειλές για συνεργάτες της Ελληνικής Εκπομπής του Μονάχου στην Ελλάδα.

Και στη Βαυαρία, το πολιτικό κλίμα δεν ήταν πάντα ευνοϊκό για την εκπομπή. Ο πρόεδρος της Χριστιανοκοινωνικής Ένωσης (CSU), τότε Ομοσπονδιακός υπουργός Οικονομικών, Franz Joseph Strauß,

συνέστησε στο Γενικό Διευθυντή της Βαυαρικής Ραδιοφωνίας να φροντίσει για «μετριοπαθή στάση» της Ελληνικής Εκπομπής, ώστε να μην διαταραχτούν οι διμερείς σχέσεις, καθώς η Ελλάδα ήταν μέλος του ΝΑΤΟ. Και δεν ήταν ο μόνος που είχε αυτήν την άποψη. Η Ελληνική Πρεσβεία στη Βόννη ηχογραφούσε καθημερινά την Εκπομπή του Μονάχου και την έστελνε στην Αθήνα.

Αποκορύφωμα των παρεμβάσεων της Χούντας ήταν η αντίδραση στη μετάδοση, πρώτα από την Εκπομπή του Μονάχου και στη συνέχεια από τη Deutsche Welle, της είδησης για επικείμενη υποτίμηση της δραχμής. «Ο τότε υπουργός συντονισμού της Δικτατορίας Νίκος Μακαρέζος κάλεσε στο γραφείο του τους εκπροσώπους μεγάλων γερμανικών εταιρειών στην Ελλάδα, όπως η Siemens και η AEG και τους δήλωσε τελεσιγραφικά ότι αν δεν σταματήσουν οι επιθέσεις της εκπομπής του Μονάχου και της Κολωνίας κατά της ελληνικής κυβέρνησης, η Αθήνα θα διακόψει όλες τις τρέχουσες διαπραγματεύσεις με γερμανικές επιχειρήσεις - εκείνο το διάστημα διεξάγονταν οι διαπραγματεύσεις για το ενεργειακό έργο της Μεγαλόπολης - και θα αποκλείσει τις γερμανικές εταιρίες από τις κρατικές προμήθειες», έγραψε ο Παντελής Παντελούρης σε αφιέρωμα στα δύο ελληνικά προγράμματα στην Καθημερινή (13.12.2019). Ο γερμανικός τύπος της εποχής αποκάλυψε ότι το γερμανικό υπουργείο Εξωτερικών παρενέβη στη Βαυαρική Ραδιοφωνία με το επιχείρημα ότι τίθενται σε κίνδυνο τα οικονομικά συμφέροντα της Γερμανίας στην Ελλάδα.

Ο Παύλος Μπακογιάννης δεχόταν απειλές κατά της ζωής του, εξαιτίας των οποίων η γερμανική αστυνομία του χορήγησε άδεια οπλοφορίας. Μόνιμος συνοδός του ήταν ο σκύλος του «Νταβέλης», τον ακολουθούσε ακόμα και στο στούντιο της Ραδιοφωνίας. Μέσα σε αυτό το κλίμα, ο Παύλος Μπακογιάννης και η σύνταξη του Μονάχου κράτησαν τον αντιστασιακό χαρακτήρα της εκπομπής. Με την πτώση της Χούντας και το τέλος της επτάχρονης δικτατορίας το 1974, ο Παύλος Μπακογιάννης επέστρεψε στην Ελλάδα για να ακολουθήσει εκδοτική και πολιτική καριέρα, μέχρι τη δολοφονία του το 1989 από την τρομοκρατική οργάνωση «17 Νοέμβρη».

Ελένη Τορόση

Η Ελληνική Εκπομπή του Μονάχου συνέχισε και μετά τη Μεταπολίτευση να είναι η καθημερινή γέφυρα των Ελλήνων της Γερμανίας με την πατρίδα. Στις οχτώ και είκοσι (20.20) κάθε βράδυ σήμαινε σιωπητήριο στα σπίτια των Ελλήνων της Γερμανίας και στα καφενεία μόλις ακούγονταν το «Πέρα στους πέρα κάμπους», το απαράμιλλο σήμα της Εκπομπής του Μονάχου. Οι εργάτες στα εργοστάσια είχαν μαζί τους τρανζίστορ για να ακούν τα νέα από το Μόναχο.

Στη σύνταξη του Μονάχου έφταναν εκατοντάδες γράμματα ακροατών, είτε ζητώντας απαντήσεις σε συγκεκριμένα ερωτήματα που τους απασχολούσαν, είτε σχολιάζοντας ειδήσεις και εκπομπές, ακόμα και γράφοντας απλά τον πόνο τους. Η Εκπομπή του Μονάχου ήταν αποκούμπι για όλους τους μετανάστες. Πολλοί Γερμανοί άκουγαν την Εκπομπή για να μαθαίνουν ελληνικά. Άλλοι την ηχογραφούσαν για να την χρησιμοποιήσουν στα μαθήματα ελληνικών. Τη μοναδική αυτήν σχέση της Εκπομπής του Μονάχου με τους ακροατές της περιέγραφε εύστοχα ο Βασίλης Βασιλικός στο διήγημά του «20.20».

Κορμός της εκπομπής ήταν το καθημερινό δελτίο ειδήσεων, με ενημέρωση κυρίως από την Ελλάδα, αλλά επίσης από τη Γερμανία και τον κόσμο. Από την Αθήνα τροφοδοτούσε τη σύνταξη του Μονάχου ο ανταποκριτής της από την περίοδο της δικτατορίας, Κώστας Τσατσαρώνης.

Ο Κώστας Τσατσαρώνης, Βασιλική Τσουνη, Θεώνη Πετροπούλου, Γιώργος Παππάς, Ελένη Ηλιάδου, στην εκδήλωση στους χώρους του BR το 1994 για τα 30 χρόνια της Ελληνικής Εκπομπής.

Στις δεκαετίες που ακολούθησαν, η Εκπομπή του Μονάχου είχε ως συνεργάτες ορισμένα από τα πλέον έγκυρα ονόματα της ελληνικής δημοσιογραφίας για το σχολιασμό της ελληνικής και διεθνούς επικαιρότητας. Μεταξύ αυτών: ο Θανάσης Παπανδρόπουλος για τα οικονομικά, ο Στάθης Ευσταθιάδης για την εξωτερική πολιτική. Ο Πανος Λουκάκος, ο Αντώνης Καρκαγιάννης, ο Μπάμπης Παπαπαναγιώτου και ο Παύλος Τσίμας για τις τρέχουσες πολιτικές εξελίξεις. Ο Γιώργος Ματζουράνης απαντούσε ακόμα και στα πλέον απίθανα ερωτήματα των ακροατών για πρακτικά θέματα παλινόστησης την Ελλάδα. Ανταποκριτής στις Βρυξέλλες ήταν ο Κώστας Κέκης, τον οποίο διαδέχτηκε αργότερα η Έμη Κροκίδου. Τη μουσική επιμέλεια είχε επί δεκαετίες ο Δημήτρης Πάλλος.

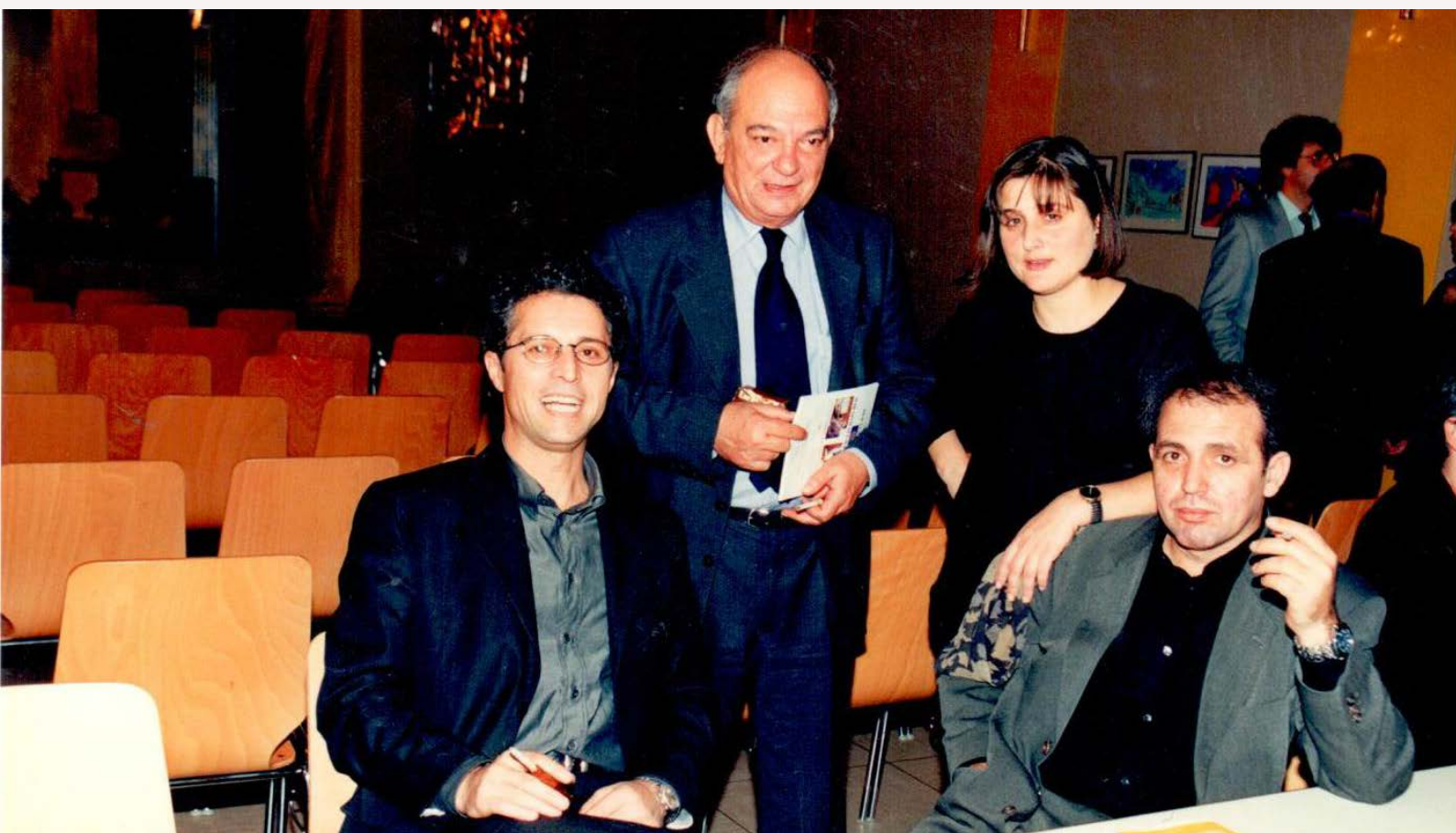

Στη σύνταξη του Μονάχου, η Ελένη Τορόση κάλυπτε τον τομέα των πολιτιστικών τόσο για την κίνηση στην Ελλάδα όσο και την πολιτιστική δράση των Ελλήνων στη Γερμανία. Συμβολή στα πολιτιστικά είχε η Ελένη Ηλιάδου και η Δανάη Χατζόγλου.

Ο Ασημάκης Χατζηνικολάου ήταν η απaráμιλλη φωνή των αθλητικών τρεις φορές την εβδομάδα, από την πρώτη στιγμή μέχρι την τελευταία ημέρα της Εκπομπής. Τις αθλητικές ανταποκρίσεις από την Ελλάδα κάλυπτε ο Μιχάλης Κουμιώτης.

Η Ντίνα Κόττα, γραμματέας της Σύνταξης, είχε την επιμέλεια της μουσικής και της εβδομαδιαίας εκπομπής με τις ανακοινώσεις των εκδηλώσεων των οργανώσεων, συλλόγων, κοινοτήτων των Ελλήνων της Γερμανίας.

Γιώργος Παππάς, Κώστας Πετρογιάννης, Ελένη Ηλιάδου και Κώστας Μπαμπανάσας (1998)

Το επιτελείο των σταθερών συντελεστών της Εκπομπής ανανεώθηκε στη δεκαετία του 1980, όταν αποχώρησαν αρκετοί της πρώτης γενιάς, όπως ο Κώστας Σταθόπουλος, ο Παύλος Σούρλας, ο Κώστας Παπαδημητρίου.

Τη διεύθυνση του Προγράμματος είχε αναλάβει από το 1978 ο Κώστας Πετρογιάννης. Στους Νίκο Ιωαννίδη, Ελένη Τορόση, Ασημάκη Χατζηνικολάου, προστέθηκαν η Ελένη Ηλιάδου, η οποία ήταν και η τελευταία διευθύντρια της Ελληνικής Εκπομπής, η Φανή Αθέρα, ο Γιώργος Παππάς, ο Θύμιος Μπαμπανάσας και στα τέλη της δεκαετίας του 1980 ο Πέτρος Στάγκος, στη συνέχεια ανταποκριτής του ΑΠΕ στη Γερμανία. Στο επιτελείο προστέθηκε ο Γιώργος Ψύλλιας για τις ανταποκρίσεις από την Αθήνα.

Τις ανταποκρίσεις από τη Βόννη κάλυπτε επί δεκαετίες ο Αντώνης Βέης-Καμναρόκος και στην τελευταία φάση της εκπομπής ο Σταμάτης Ασημένιος. Ως εκφωνητές πέρασαν από τα μικρόφωνα της Εκπομπής η Μαριάννα Κομματά, ο Χρήστος Χατζόπουλος, η Νάνσυ Μαργκούνη, ο Λευτέρης Αρμύρας, η Θεώνη Πετροπούλου, η Κατερίνα Παππά, η Ευτυχία Σταματέλου. Σταθερή παρουσία στα μικρόφωνα της Εκπομπής είχε ο καταξιωμένος στη Γερμανία ηθοποιός Πάνος Παπαδόπουλος. Από τη γραμματεία της Σύνταξης του Μονάχου πέρασαν η Μαρία Τίμπαμπα και η Βάσω Τσουνή.

Ο πρόεδρος

της Νέας Δημοκρατίας, Κώστας Καραμανλής, αρχηγός της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης το 2002 στο Μόναχο δίνει συνέντευξη στους Θύμιο Μπαμπανάτσα και Γιώργο Παππά.

Αν στη διάρκεια της εφτάχρονης δικτατορίας στην Ελλάδα η Εκπομπή του Μονάχου παρήγαγε πρωτογενώς ειδήσεις, καθώς η Ελλάδα είχε μπει «στο γύψο» από τη Χούντα, από τη μεταπολίτευση του 1974 και μετά συνέχισε να είναι αποκλειστικό μέσο άμεσης ενημέρωσης για τα τεκταινόμενα στην Ελλάδα.

Από άποψη ακροαματικότητας, το Ελληνικό Πρόγραμμα ήταν η ναυαρχίδα των ξενόγλωσσων προγραμμάτων μητρικής γλώσσας, με απόσταση από όλα τα άλλα, ιταλικό, τουρκικό κλπ και είχε εκτιναχθεί σε πρωτόγνωρα ποσοστά: Σχεδόν το 60% των Ελλήνων της Γερμανίας άκουγε την εκπομπή σε καθημερινή βάση, περίπου 70% δύο -τρεις φορές την εβδομάδα, ενώ η αναγνωρισιμότητα της εκπομπής ξεπερνούσε το 80%. Στη ασυνήθιστα μεγάλη ακροαματικότητα αντικατοπτρίζονταν η αξιοπιστία που είχε κατακτήσει η Εκπομπή του Μονάχου στους ακροατές της από όλο το πολιτικό φάσμα. «Το είπε το Μόναχο, άρα ισχύει», ήταν η μόνιμη διατύπωση που ακούγονταν στις πολιτικές κουβέντες της εποχής».

«Η παρουσία στο μικρόφωνο του σταθμού δημοσιογράφων από διάφορους πολιτικούς χώρους προσέδωσε και μετά τη μεταπολίτευση το φερέγγυο της αντικειμενικότητας και πρόσφερε στο ελληνισμό της Γερμανίας ένα επίπεδο ενημέρωσης, που για πολλούς ήταν κατά πολύ ανώτερο εκείνου του μέσου ακροατή στην Ελλάδα», έγραψε ο Παντελής Παντελούρης, δημοσιογράφος, που χρημάτισε Ακόλουθος Τύπου της Ελλάδας σε Βόννη, Αμβούργο, Μόναχο και Προϊστάμενος του Γραφείου Τύπου της Ελληνικής Πρεσβείας στο Βερολίνο (Καθημερινή).

Τα βασικά αυτά χαρακτηριστικά διατήρησε η Εκπομπή του Μονάχου και στην τρίτη φάση της λειτουργίας της από τη δεκαετία του 1990 μέχρι το τέλος της. Στα μέσα της δεκαετίας του 90 μειώθηκε ο χρόνος της εκπομπής από τα 40' στα 30' ημερησίως για να προστεθούν εκπομπές στα ρωσικά και πολωνικά. Ταυτόχρονα ήταν η περίοδος που μπήκε στην καθημερινότητα των Ελλήνων της Γερμανίας η δυνατότητα δορυφορικής λήψης και παρακολούθησης ελληνικών καναλιών. Η Ελληνική Εκπομπή του Μονάχου έχασε το μονοπώλιο που είχε επί δεκαετίες στην ενημέρωση των Ελλήνων της Γερμανίας για τις εξελίξεις στην Ελλάδα. Αλλά δεν έχασε τη σημασία της για την καθημερινότητά τους στη Γερμανία.

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, Κωστής Στεφανόπουλος απονέμει στο Γιώργο Παππά τον ΕΠΑΙΝΟ για το καλύτερο ρεπορτάζ της Χρονιάς 2002 σε ομογενειακό ραδιοτηλεοπτικό μέσο για τα ρεπορτάζ «Η Οδύσσεια των θησαυρών της Βόρειας Κύπρου» και «Προβλήματα στις προσλήψεις ομογενών εκπαιδευτικών» στο ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΒΑΥΑΡΙΚΗΣ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑΣ (Αθήνα, 10 Ιουλίου 2003).

Η νέα πραγματικότητα μετατόπισε το κέντρο βάρους της Εκπομπής που έπαψε να είναι αποκλειστικά ελλαδο-κεντρικό. Η Εκπομπή του Μονάχου έριξε βάρος στην δεύτερη και τρίτη γενιά των Ελλήνων της Γερμανίας και στην προβληματική ένταξη στη γερμανική κοινωνία. Στη διαμόρφωση του καθημερινού προγράμματος κέρδισε έδαφος η κάλυψη και παρουσίαση της ζωής και δραστηριότητας των Ελλήνων στη Γερμανία, η οποία δεν μπορούσε να εκφραστεί και να καλυφθεί από τα ελληνικά μέσα ενημέρωσης. Η ακροαματικότητά της μειώθηκε. Ωστόσο, παρέμεινε γύρω στο 25%, ποσοστό υψηλό για ραδιοφωνική εκπομπή.

Ταυτόχρονα η δεκαετία του 1990 και η περίοδος, κατά την οποία στη Γερμανία κυριάρχησε η πολιτική αντίληψη ότι τα ραδιοφωνικά προγράμματα μητρικής γλώσσας δεν συμβάλουν στην ενσωμάτωση των μεταναστών. Έτσι επενδύθηκε πολιτικά και η απροθυμία - άρνηση ορισμένων ραδιοφωνικών ιδρυμάτων να συνεχίσουν τη χρηματοδότηση των προγραμμάτων. Με την αποχώρηση πρώτης της Νοτιοδυτικής Ραδιοφωνίας «SWR» «έσπασε» η συμφωνία στο πλαίσιο του ARD για την κοινή χρηματοδότηση και μετάδοση των ξενόγλωσσων προγραμμάτων από όλα τα Ραδιοφωνικά Ιδρύματα της Γερμανίας. Τα διάδοχα σχήματα που ακολούθησαν, όπως η ελληνική εκπομπή που παρήγαγε η Ραδιοφωνία της Έσσης (Hessischer Rundfunk), δεν μπόρεσαν να αντικαταστήσουν το Ελληνικό Πρόγραμμα του Μονάχου. Άλλωστε δεν ήταν παγγερμανικής εμβέλειας καθώς δεν την αναμετέδιδαν τα ραδιοφωνικά ιδρύματα της Βαυαρίας BR και της Βάδης Βυρτεμβέργης SWR, δύο ομόσπονδα κρατίδια που συγκεντρώνουν μεγάλο αριθμό των Ελλήνων μεταναστών στη Γερμανία.

Η τελευταία εκπομπή για το Ελληνικό Πρόγραμμα του Μονάχου μεταδόθηκε στις 31 Δεκεμβρίου του 2002.

Το «Πέρα στους πέρα κάμπους» δεν ξανακούστηκε στα γερμανικά ερτζιανά.

Έμεινε όμως στην ιστορία της Γερμανικής Ραδιοφωνίας και της ελληνικής μετανάστευσης στη Γερμανία.

Και στην καρδιά των ακροατών της.

31.12.2002: Η αποχαιρετιστήρια εκπομπή Θεώνη Πετροπούλου, Γιώργος Παππάς, Φανή Αθέρα.

MITARBEITER DER GRIECHISCHEN REDAKTION (1964 – 2002)

Redaktionsleiter:

BAKOJANNIS, Pavlos (1964 – 1974)

PETROYANNIS, Kostas (1974 – 1999)

ILIADOU, Eleni (1999 – 2002)

Weitere Mitarbeiter in alphabetischer Reihe:

ANTONIADIS, Andreas	ANTONIADIS, Eleni	ARMIRAS, Lefteris	ARNAKIS, Andreas	ASSIMENIOS, Stamatis	
ATHERAS, Fanny	BABANATSAS, Thymios	BEYS-KAMNAROKOS, Antonis	CAPERNAROS, Grigoris	CAPERNAROS, Grigoris	
CHATZOGLU, Danai	COULMAS, Dr. Peter	COULMAS, Danai	DORI, ELENI	DORIS, Philippos	
EIDENEIER, Hans	EIDENEIER, Niki	EUSTATHIADIS, Stathis	GAITANIDES, Johannes	HADJOPOULOS,	
Christos	HATZINIKOLAOU, Assimakis	IOANNIDIS, Nikos	KAFASI, Vaja	KALOUTA, Anna	KALOUTA,
Maria	KAPERNAROS, Grigoris	KARAGEORGIOS, Christos	KARKAGIANNIS, Antonis	KASSELLI, Sasa	KASSIMATI,
Marilena	KAWADIA, Maria	KEKIS, Kostas	KOMMATA, Marianna	KOMMIOTIS, Michalis	KOTTA,
Konstantina	KOUSSIS, Demosthenes	KRASAKIS, Michael	KYRIAKIDIS, Jannis	KYRIAKOU, Anna	LAMBRIAS,
Panagiotis	LATHOUROPOULOS, Christos	LINAIOS, Stefanos	LOUKAKOS, Panos	LYKIARDOPOULOS, Vangelis	LYKIARDOPOULOS, Vangelis
MAGKAKIS, Georgios Alexandros	MANTZOURANIS, Georgios	MARGOUNI, Nancy	MAROPOULOS, Angelos	MAROPOULOS, Angelos	MAROPOULOS, Angelos
MATHIOPOULOS, Basil	MAVRIDIS, Vassilis	MILIADIS, Takis	NIKOLAKOPOULOS, Georgios	NIKOLAOU,	NIKOLAOU,
Kostas	PALOS, Dimi	PAPADIMITRIOU, Eftimios	PAPADOPOULOS, Panos	PAPAGEORGIU, Kostas	PAPAGEORGIU, Kostas
PAPANAJIOTOU, Babis	PAPANDROPOULOS, Thanassis	PAPPA, Ekaterini	PAPPAS, Georgios	PAPPAS, Georgios	PETIMESAS-
LAWRAS, Nikolaos	PETROPOULOU, Theoni	PRAMATEFTAKIS, Charalambos	PRETENDERIS, Kostas	PRETENDERIS, Kostas	PSYLIAS,
Jorgos	ROSENTHAL-KAMARINEA, Isidora	SACHARATOU, Sonja	SOURLA, Wassiliki	SOURLAS, Pavlos	SOURLAS, Pavlos
SPYROPOULOS, Georgios	STAMATELOU, Eftichia	STANGOS, Petros	STATHOPOULOS, Michalis	STATHOPOULOS, Michalis	STATHOPOULOS, Michalis
STATHOPOULOS, Kostas	TIBABA, MARIA	TOROSI, Eleni	TSATSARONIS, Kostas	TSATSARONIS, Kostas	TSATSOS, Dimitris
TSIMAS, Pavlos	TSOUNI, Wassiliki	TZIMAS, Stavros	VASSILIADIS, Spyros	VASSILIADIS, Spyros	WALSAMAKIS, Kriton
ZAMBETAS, Jorgos					

ΑΣΗΜΑΚΗΣ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ, ΙΔΡΥΤΙΚΟ ΣΤΕΛΕΧΟΣ ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Στη Γερμανία έρχεται τον Ιούλιο του 1960 για σπουδές οικονομικών στο πανεπιστήμιο του Μονάχου. Ο ερχομός του συμπίπτει με τις πρώτες αφίξεις Ελλήνων μεταναστών στη Γερμανία. Παράλληλα με τις σπουδές εργάζεται σαν διερμηνέας στον αντίστοιχο ΟΑΕΔ (Bundesanstalt für Arbeit) και συγκεκριμένα στο χώρο άφιξης των μεταναστών στον κεντρικό σιδηροδρομικό σταθμό του Μονάχου.

Το 1964 είναι ένας από τους πρώτους της εκπομπής μαζί με τον Παύλο Μπακογιάννη και ο νεότερος της σύνταξης, μόλις 23 ετών τότε. Από την πρώτη εκπομπή την 1η Νοεμβρίου του 1964 μέχρι και την τελευταία στις 31.12.2002 είχε την υπευθυνότητα για την αθλητική ενημέρωση - ειδήσεις, ρεπορτάζ, συνεντεύξεις - τόσο από την Ελλάδα όσο και για τις δραστηριότητες των ελληνικών αθλητικών συλλόγων της Γερμανίας.

Ο Ασημάκης Χατζηνικολάου θυμάται:

Το πρόγραμμα είχε ξεκινήσει αρχικά πιλοτικό μέχρι την καθιέρωσή του σε καθημερινή βάση. Εμένα με είχαν προσλάβει τότε σαν εκφωνητή ειδήσεων στο πιλοτικό πρόγραμμα.

Με το ξεκίνημα των καθημερινών ο διευθυντής του προγράμματος Παύλος Μπακογιάννης μου ανέθεσε - γνωρίζοντας ότι από τα μαθητικά χρόνια είχα από τη Μυτιλήνη κάποιες συνεργασίες με αθλητικές εφημερίδες της Αθήνας - την υπευθυνότητα της αθλητικής εκπομπής .

Οι καθημερινές εκπομπές ξεκινούσαν στις 20.15 και αρχικά είχαν διάρκεια 45 λεπτών, ενώ αργότερα, μετά την προσθήκη των προγραμμάτων για Τούρκους και Γιουγκοσλάβους μετανάστες, η διάρκειά του ήταν 40 λεπτά (ξεκινούσε στις 20.20)

Η απήχηση στους Έλληνες ήταν περισσότερο από εντυπωσιακή. Το πρόγραμμα έγινε σε σύντομο χρονικό διάστημα γνωστό. Όλοι φρόντιζαν να προμηθευτούν τρανζίστορς για να πληροφορούνται καθημερινά τα νέα από την πατρίδα.

Ήταν άλλες βλέπετε οι εποχές τότε ...

Η εκπομπή είχε ένα συμβουλευτικό χαρακτήρα όσον αφορά τα καθημερινά προβλήματα στη νέα τους ζωή. Στόχος ήταν να συμβάλει στην καλύτερη προσαρμογή τους στη νέα χώρα. Συγκεκριμένα προσπαθούσε να δώσει απαντήσεις στα καυτά θέματα παραμονής, εργασίας και γενικά της διαβίωσής τους.

Ο Ασημάκης Χατζηνικολάου στο στούντιο

Πώς ήταν η συνεργασία σας με τον Παύλο Μπακογιάννη;

Την υπευθυνότητα του προγράμματος είχε από την αρχή ο Παύλος Μπακογιάννης ο οποίος και είχε επιβάλλει με την προσωπικότητα και τον ξεχωριστό του τρόπο τη δική του σφραγίδα. Ήταν φιλικός στους συνεργάτες του. Ήθελε πάντα να έχουμε την καλύτερη δυνατή απόδοση και έδειχνε ιδιαίτερα υπερήφανος όταν άκουγε επαινετικά λόγια για εμάς.

Στη Βαυαρική Ραδιοφωνία είχε δημιουργηθεί ένα τόσο θετικό κλίμα για τη σύνταξη της εκπομπής που δύσκολα θα μπορούσε να το περιγράψει κανείς σήμερα. Ενδεικτικό είναι ότι μας αποκαλούσαν „unsere Griechen“. Ο ίδιος με την προσωπικότητα και την εργατικότητα του είχε δημιουργήσει ένα πρόγραμμα δημοκρατικό, ανεξάρτητο, αμερόληπτο και πιστό στους βασικούς κανόνες της ελευθερίας του τύπου.

Η δεκαετία 1964 - 1974 με τον Παύλο -αλλά και αργότερα για εμάς που εργαστήκαμε στο πρόγραμμα - ήταν ένα πολύ βασικό κομμάτι της ζωής μας.

Οι συνάδελφοι και εγώ -που μεγαλώσαμε στο πρόγραμμα- μάθαμε πάρα πολλά, κάναμε εμπειρίες που μας συνοδεύουν ακόμη και σήμερα. Ήταν για όλους μας μια εμπειρία ζωής.

Ο ρόλος της εκπομπής τον καιρό της δικτατορίας είναι πολύ γνωστός και ελπίζω το ίδιο να είναι και για τις νεότερες γενιές.

Μετά την μεταπολίτευση ο Παύλος Μπακογιάννης γύρισε στην Ελλάδα αλλά η σχέση μας, η φιλική στην αρχή και αδελφική στα χρόνια μετά, συνεχίστηκε μέχρι την άνοδο της δολοφονίας του στις 26.09.1989. Ήταν μια από τις πιο θλιβερές στιγμές της ζωής μου. Ένα μεγάλο «γιατί» με συνοδεύει πάντα και ποτέ δεν θα μπορέσω να βρω μια εξήγηση.

Πόσο εύκολη ήταν η δουλειά σας δεδομένου ότι τότε δεν υπήρχε διαδίκτυο. Πως μαθαίνατε τα αποτελέσματα των αγώνων; Υπήρχε επίσημη πηγή ενημέρωσης;

Τα μέλη της συντακτικής επιτροπής Χρήστος Λαθουρόπουλος και Ασημάκης Χατζηνικολάου σε επίσκεψη ελληνική οικογένεια στο Backnang.

Άλλες εποχές τότε. Τότε είχαμε το μονοπώλιο των ειδήσεων, ήμασταν η μόνη πηγή ενημέρωσης για τους συμπατριώτες ακροατές. Την ώρα της εκπομπής θα την χαρακτήριζα για τους περισσότερους «ΙΕΡΗ»!! . Όπως μας περιγράφουν πολλοί φίλοι ακόμη και σήμερα, όλη η οικογένεια συγκεντρώνονταν γύρω από το μικρό ραδιόφωνο και άκουγαν με κάθε λεπτομέρεια και απόλυτη ησυχία το πρόγραμμα!

Πολλοί μάλιστα ηχογραφούσαν τις καθημερινές εκπομπές. Κυρίως για να ξανακούσουν τις ειδήσεις και τα αθλητικά. Ακόμη και στα εργοστάσια, εκείνοι που εργαζόταν με βάρδιες είχαν προμηθευτεί μικρά τρανζίστορς ακούγοντας την εκπομπή την ώρα της εργασίας.

Φυσικά και υπήρχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τα αθλητικά γεγονότα της Ελλάδας. Οι δραστηριότητες ακόμη και των επαρχιακών ομάδων τους ενδιέφεραν ιδιαίτερα. Γι' αυτό ανακοινώναμε τα αποτελέσματα και της β' και γ' εθνικής κατηγορίας. Πολλοί ήταν εκείνοι που ήθελαν να πληροφορηθούν τα νέα από

την πατρίδα τηλεφωνώντας μας πρωτίτερα, ίσως για να δώσουν τέλος στην αγωνία τους.

Τα πρώτα χρόνια πηγή πληροφόρησης για τις ειδήσεις και τα αποτελέσματα ήταν η ΕΡΤ. Αργότερα ήταν ο συνάδελφος, Μιχάλης Κομιώτης, αθλητικός συντάκτης του Αθηναϊκού Πρακτορείου Ειδήσεων, που μας ενημέρωνε ακόμη και στη διάρκεια της ζωντανής (LIVE) αθλητικής εκπομπής και συνέβαλε στο να είμαστε ιδιαίτερα επίκαιροι. Τότε βέβαια δεν υπήρχε ούτε ίντερνετ, ούτε “έξυπνα τηλέφωνα” (Smartphone) ούτε τάμπλετς.

Θυμόσαστε μια χαρακτηριστική περίπτωση με πολλά τηλεφωνήματα ήθελε να μάθει ο κόσμος κάποιο αθλητικό αποτέλεσμα;

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα ήταν ο αγώνας Ρουμανίας - Ελλάδας στο Βουκουρέστι στις 16.11.1969 για τους προκριματικούς αγώνες του Παγκοσμίου Κυπέλλου οι τελικοί του οποίου πραγματοποιήθηκαν στο Μεξικό την άνοιξη του 1970. Η Ελλάδα χρειαζόνταν νίκη. Ο αγώνας έληξε δυστυχώς 1-1 και δεν προκρίθηκαμε. Θυμάμαι ότι ολόκληρο το απόγευμα της Κυριακής εκείνης χτυπούσε το τηλέφωνο συνεχώς και εγώ το μόνο που έλεγα ήταν “δυστυχώς το ματς έληξε 1-1 και η Ελλάδα δεν προκρίθηκε” για να μπορώ να απαντήσω στον επόμενο που περίμενε στην γραμμή.

Υπήρχε βεβαίως, όπως ήδη αναφέραμε, και η ενημέρωση για τις δραστηριότητες των ελληνικών ομάδων της Γερμανίας. Οι συμπατριώτες μας σε πολλές πόλεις, ακόμη και σε χωριά, είχαν δημιουργήσει ελληνικές ποδοσφαιρικές ομάδες με ελληνικά ονόματα π.χ. «Πανελλήνιος» Waiblingen, «Ελλάς Μονάχου», «Ολυμπιάς» Gerlingen, Οδύσσεια Esslingen κ.α.

Πρέπει να επισημανθεί ότι οι ποδοσφαιρικοί αγώνες είχαν και κοινωνικό χαρακτήρα και αυτό γιατί στους αγώνες συγκεντρωνόταν πολλοί συμπατριώτες για να παρακολουθήσουν και για να δουν το ματς αλλά και για να βρεθούν με γνωστούς και φίλους.

Μόνο στο κρατίδιο της Βάδης Βυρτεμβέργης ο αριθμός τους ξεπερνούσε τις 70 ομάδες. Μάλιστα για τον καλύτερο συντονισμό και τη διοργάνωση πρωταθλήματος είχε ιδρυθεί η “Ελληνική ποδοσφαιρική Ένωση Βάδης Βυρτεμβέργης”.

Επίσης, εκτός τα τηλεφωνήματα η εκπομπή δεχόταν σημαντικό αριθμό επιστολών καθημερινά. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να οριστεί κάποιος από τους συνεργάτες υπεύθυνος του ταχυδρομείου για τη διεκπεραίωση της αλληλογραφίας. Μάλιστα του είχαμε δώσει και το πρατσούκλι „Postminister”.

Ο Γιώργος Παππάς και ο Ασημάκης Χατζηνικολάου στη συνέντευξη με την Ντόρα Μπακογιάννη το 2002 κατά τη Διάσκεψη του Μονάχου για την Ασφάλεια (Münchner Sicherheitskonferenz).

Ποια ήταν η αθλητική είδηση που μεταδώσατε στους Έλληνες για την οποία νιώσατε ιδιαίτερα συναισθήματα και από την άλλη ποια είδηση ήταν αυτή που δε θα θέλατε να είστε εσείς που θα έπρεπε να μεταδώσετε;

Στη μακροχρόνια πορεία του προγράμματος υπήρχαν πολλά γεγονότα, ευχάριστα και δυσάρεστα. Στις δυσάρεστες σίγουρα ανήκει η τρομοκρατική επίθεση στο ολυμπιακό χωριό του Μονάχου το 1972, όπου η γιορτινή ατμόσφαιρα, ο ενθουσιασμός για τους εύθυμους αγώνες “heitere Spiele”, μετατράπηκε

σε λύπη και σε σοκ για όλους μας και ήρθε να καταστρέψει την υπέροχη αυτή αθλητική γιορτή των Ολυμπιακών Αγώνων.

Χτύπησε θανάσιμα τους αγώνες και την Ολυμπιακή ιδέα „του ωραίου του μεγάλου και του αληθινού“ και σημάδεψε για πάντα την πιο μεγάλη αθλητική εκδήλωση της ανθρωπότητας.

Και ένα ευχάριστο αθλητικό γεγονός - εμπειρία;

Βρέθηκα σαν ανταποκριτής στο Γουέμπλεϊ στον τελικό του κυπέλλου πρωταθλητριών Ευρώπης στον αγώνα Άγιαξ-Παναθηναϊκός στις 2.6.1971. Όμως ευχάριστη εμπειρία ήταν και η συμμετοχή μου σαν εντεταλμένος δημοσιογράφος και σ άλλες μεγάλες αθλητικές διοργανώσεις, όπως στους Ολυμπιακούς αγώνες του 1972, στο παγκόσμιο κύπελλο το 1974 και το 1994, στο ευρωπαϊκό πρωτάθλημα το 1988, σε αμέτρητες αναμετρήσεις και τελικούς του Τσάμπιονς Λιγκ αλλά και σε μια σειρά ευρωπαϊκών και παγκόσμιων πρωταθλημάτων στίβου, μπάσκετ, άρσης βαρών και άλλων αθλημάτων. Θα ήταν επίσης παράλειψη να μην αναφέρω τις πάνω από χίλιες αναμετρήσεις της Bundesliga που είχα την τύχη να παρακολουθήσω μέχρι τώρα στα γήπεδα.

Ένας μικρός „απολογισμός“;

Σήμερα η εκπομπή ανήκει στην ιστορία. Οι αρχαιότεροι μεταξύ μας και τα παιδιά των τότε μεταναστών που γεννήθηκαν και μεγάλωσαν στη Γερμανία έχουν σίγουρα τις δικές τους αναμνήσεις από τη ζωή που τότε ήταν διαφορετική από ότι η σημερινή. Νομίζω ότι η ελληνική εκπομπή είχε μια τεράστια προσφορά και αποτελεί μια όμορφη ανάμνηση γιατί ήταν ένα σημαντικό κομμάτι της ζωής τους.

Για εμάς, εκτός από την επαγγελματική σταδιοδρομία, ήταν μια εμπειρία ζωής γιατί μεγαλώσαμε μαζί της, δεθήκαμε με την εκπομπή. Οι αναμνήσεις και τα γεγονότα σημάδεψαν τη ζωή μας και ας πέρασαν από τότε 19 ολόκληρα χρόνια. Ζήσαμε πολλά, πάρα πολλά. Τούτη η ιστορία δεν ξεχνιέται, όσα χρόνια και αν περάσουν. Ούτε για εμάς, ούτε για τους ακροατές της εκπομπής εκείνης « για τους Έλληνες στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας»

ΚΩΣΤΑΣ ΠΕΤΡΟΓΙΑΝΝΗΣ, ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ 1978 - 1999

Ο Κώστας Πετρογιάννης ήταν ο μακροβιότερος Διευθυντής του Ελληνικού Προγράμματος της Βαυαρικής Ραδιοφωνίας. Γεννημένος στην Αθήνα, 1941 σπούδασε δημοσιογραφία στη Journalistenschule του Μονάχου. Άρχισε να εργάζεται στην Ελληνική Εκπομπή το 1972 και ανέλαβε τη διεύθυνσή της από το 1978 μέχρι το 2000. Είναι συγγραφέας του βιβλίου «Ενέδρα στην οδό Ομήρου» (εκδ. Ηρόδοτος 2009) στο οποίο πραγματεύεται τη δολοφονία του Παύλου Μπακογιάννη από την τρομοκρατική οργάνωση «17 Νοέμβρη» και το πολιτικό περιβάλλον λειτουργίας της Ελληνικής Εκπομπής του Μονάχου.

Ποιές αναγκαιότητες οδήγησαν στη δημιουργία της ελληνικής εκπομπής και των άλλων ξενόγλωσσων προγραμμάτων από τη Βαυαρική Ραδιοφωνία;

Ο βασικός λόγος που οδήγησε στη δημιουργία των ξενόγλωσσων προγραμμάτων στις αρχές της δεκαετίας του 1960 ήταν η προσφορά χρηστικών πληροφοριών στους ξένους μετανάστες, τους Γκασταρμπάιτερ, που είχαν έρθει στη Γερμανία από τις αντίστοιχες χώρες. Υπήρχε βέβαια και ένας πολιτικός λόγος. Οι Γερμανοί δεν ήθελαν ειδικά για τους Έλληνες εργάτες στα εργοστάσια να ακούν τα προγράμματα κομμουνιστικής προπαγάνδας της Πράγας και Βουδαπέστης, ή τη «Φωνή της Αλήθειας».

Πώς ήταν καταμεμημένη μεταξύ των γερμανικών Ραδιοφωνικών Ιδρυμάτων η παραγωγή των ξενόγλωσσων προγραμμάτων μητρικής γλώσσας;

Η Βαυαρική Ραδιοφωνία παρήγαγε τα προγράμματα για τους Έλληνες, τους Ισπανούς για ολόκληρη τη Γερμανία και το ιταλικό πρόγραμμα μόνο για τη νότια Γερμανία. Το WDR παρήγαγε τα προγράμματα στα Τουρκικά, τα Σερβοκροάτικα και το ιταλικό πρόγραμμα για τη Βόρεια Γερμανία. Πολύ αργότερα, μετά την πτώση του Τείχους του Βερολίνου, την κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων της ανατολικής Ευρώπης και την ένωση της Γερμανίας, προστέθηκαν στη δεκαετία του 1990 εκπομπές στα Πολωνικά και στα Ρωσικά που παρήγαγε η Ραδιοφωνία Βερολίνου-Βραδεμβούργου „RBB“. Αποτέλεσμα ήταν να μειωθεί ο χρόνος των υπόλοιπων προγραμμάτων, και του Ελληνικού, από τα 40 λεπτά στη μισή ώρα ημερησίως.

Πώς συντελέστηκε την περίοδο της δικτατορίας στην Ελλάδα η μετεξέλιξη της ελληνικής εκπομπής από πρόγραμμα βοήθειας στους Γκασταρμπάιτερ σε πολιτική εκπομπή αντιδικτατορικού αγώνα;

Μέχρι το 1967 η Ελληνική Εκπομπή του Μονάχου ήταν ένα πρόγραμμα «σέρβις» στους πρώτους Γκασταρμπάιτερ. Με τη δικτατορία εξελίχτηκε σε πρωτίστως πολιτική εκπομπή. Όταν έγινε το πραξικόπημα το 1967 η στάση των Γερμανών δεν ήταν ενιαία. Πολλοί σχολιαστές και αναλυτές στη Γερμανία υπογράμμιζαν ότι καταργήθηκε η δημοκρατία στην Ελλάδα. Άλλοι το μετρίαζαν, έβλεπαν στο στρατό το μόνο οργανωμένο θεσμό στην Ελλάδα. Η Βαυαρική Ραδιοφωνία όμως πήρε σαφή θέση καταδίκης του πραξικοπήματος. Ο Διευθυντής της Ραδιοφωνίας, Βάλτερ φον Κούμπε, φώναξε τον Παύλο Μπακογιάννη και του είπε: «Δεν ξέρω ποια είναι η προσωπική σας άποψη για το πραξικόπημα. Αλλά εδώ είμαστε χώρα δημοκρατική και κοινοβουλευτική και θέλουμε σε αυτά τα πλαίσια να κινηθεί και η Ελληνική Εκπομπή».

Έκτοτε έγινε η εκπομπή πραγματικά αντιστασιακή, ο Μπακογιάννης τη μετέτρεψε σε βήμα αντιδικτατορικού αγώνα και προβολής πολιτικών εξορίστων στο εξωτερικό και γνωστών προσωπικοτήτων όλων των πολιτικών αποχρώσεων που ζούσαν σε Λονδίνο, Παρίσι κ.α. Η εκπομπή μετέδιδε συνεντεύξεις τους, τα σχόλια του Μπακογιάννη και οι δύο επισκοπήσεις τύπου, την μία έκανε από το Λονδίνο ο Τάκης Λαμπρίας και την άλλη ο ανταποκριτής της Εκπομπής του Μονάχου στην Αθήνα Κώστας Τσατσαρώνης, ο οποίος είχε διασφαλίσει μία ελευθερία κινήσεων, διότι ήταν ταυτόχρονα και ανταποκριτής του «Der Spiegel» στην Ελλάδα.

*Στο στούντιο Νίκος Ιωαννίδης,
Χρήστος Χατζόπουλος, Ασημάκης
Χατζηνικολάου και Κώστας
Πετρογιάννης*

Ποιος ήταν ο ρόλος του Παύλου Μπακογιάννη στην περίοδο της δικτατορίας;

Ο Παύλος Μπακογιάννης από την πρώτη ημέρα του πραξικοπήματος μέχρι το τέλος της δικτατορίας κράτησε αταλάντευτα αντιδικτατορική στάση, μολονότι δεχόταν συνεχώς απειλές, όχι μόνον πολιτικά, αλλά και κατά της ζωής του. Του έβαλαν μάλιστα και γκαζάκια στο γραμματοκιβώτιο. Ήταν χαρακτηριστικό ότι εξαιτίας

αυτών των απειλών, είχε την άδεια από τη Διεύθυνση της Ραδιοφωνίας να παρκάρει το αυτοκίνητό του κατ' εξαίρεση στον εσωτερικό κήπο της Ραδιοφωνίας.

Πώς συνέβαλε πρακτικά το Ελληνικό Πρόγραμμα του Μονάχου στην πτώση της δικτατορίας;

Η Ελληνική Εκπομπή του Μονάχου είχε αναπτύξει στενή συνεργασία εκείνη την εποχή με το Ελληνικό Πρόγραμμα της Deutsche Welle. Ειδήσεις, συνεντεύξεις και σχόλια της Εκπομπής του Μονάχου μετέδιδε η Deutsche Welle στην Ελλάδα. Και τούμπαλιν, ειδήσεις του Ελληνικού Προγράμματος της DW μετέδιδε η Ελληνική Εκπομπή του Μονάχου στους Έλληνες της Γερμανίας. Τη διάσταση αυτήν τη γνωρίζαμε και την αξιοποιούσαμε μέχρι τέλους. Ένα χαρακτηριστικό περιστατικό: την παραμονή της πτώσης της Χούντας μεταδώσαμε μία είδηση που δεν επιβεβαιώθηκε στη συνέχεια: Μεταδώσαμε ότι 250 αξιωματικοί του Γ' Σώματος Στρατού υπό το Στρατηγό Ντάβο, ζήτησαν την άμεση παραίτηση της κυβερνήσεως στην Αθήνα. Αυτό, όπως αργότερα πληροφορηθήκαμε, προκάλεσε πολύ μεγάλη αναστάτωση στο χουντικό καθεστώς και συνέτεινε στο να επιδεινωθεί η ήδη δεινή θέση του.

Η Deutsche Welle καθιερώθηκε ως συνώνυμο του αντιδικτατορικού αγώνα. Αν και ο Μπακογιάννης χαρακτηρίστηκε αντιστασιακός η ίδια η εκπομπή του Μονάχου δεν έχει βρεθεί ανάμεσα σε τέτοιες αναφορές. Πως το εξηγείται; Αδικείται η εκπομπή ή όντως ήταν δύσκολος ο ρόλος της;

Νομίζω ότι ο βασικός λόγος είναι ότι οι Έλληνες στην Ελλάδα δεν γνώριζαν την εκπομπή του Μονάχου. Δεν μπορούσαν να τη γνωρίζουν, γιατί μεταδίδονταν μόνον εντός Γερμανίας. Άκουγαν όμως τις συνεντεύξεις της και τα σχόλια μέσω της Deutsche Welle. Οι Έλληνες εδώ στη Γερμανία γνώριζαν τη Deutsche Welle αλλά δεν μπορούσαν να την ακούσουν, γιατί μεταδίδονταν μόνο στο εξωτερικό.

Πώς εξελίχτηκε το Ελληνικό Πρόγραμμα από τη στιγμή που αποχώρησε ο ιδρυτής του;

Το πρόγραμμα συνέχισε να λειτουργεί στη γραμμή που είχε ακολουθήσει τα προηγούμενα χρόνια. Ήταν πλέον ένα πολιτικό πρόγραμμα με κέντρο βάρους την ενημέρωση των ακροατών για όλα τα τεκταινόμενα στην Ελλάδα και διεθνώς. Σιγά σιγά αρχισε να θέτει καινούριους στόχους. Ενημέρωση για τις δραστηριότητες των Ελλήνων της Γερμανίας, ενημέρωση για την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ, αργότερα για τις νέες συνθήκες που έφερε η ίδρυση της ΕΕ το 1992, και στη δεκαετία του 90 η πορεία ένταξης στην Ευρωζώνη. Αυτοί ήταν οι πολιτικοί στόχοι.

Ένα άλλο κεντρικό καθήκον ήταν η ενημέρωση για προβλήματα των Ελλήνων της Γερμανίας, όπως το σχολικό πρόβλημα των Ελληνοπαίδων, σε συνάρτηση με το μείζον ερώτημα των Ελλήνων εργαζομένων: να παλιννοστήσουν ή όχι; Δεν ήταν αυτονόητο και δεν γνώριζαν, ποιές ακριβώς συνθήκες τους περίμεναν στην Ελλάδα.

Ο Κώστας Πετρογιάννης με την Ελένη Τορόση στην παρουσίαση του βιβλίου του «Ενέδρα στην Οδό Ομήρου», στο οποίο πραγματεύεται τη δολοφονία του Παύλου Μπακογιάννη και την πορεία της Ελληνικής Εκπομπής του Μονάχου.

Ποιες άλλες προσωπικότητες της ελληνικής πολιτικής σκηνής χρημάτισαν συντελεστές του Προγράμματος;

Μεταξύ των γνωστών ονομάτων της δημοσιογραφικής και πολιτικής σκηνής που συνεργάστηκαν με την Ελληνική Εκπομπή του Μονάχου ήταν ο Κώστας Τσατσαρώνης, ο Τάκης Λαμπρίας, η Ελένη Βλάχου, ο συνταγματολόγος Δημήτρης Τσάτσος. Ο νομικός αργότερα υπουργός Μιχάλης Σταθόπουλος ήταν ο πρώτος νομικός που έγραψε ειδήσεις στην Εκπομπή πριν τη δικτατορία, οι νομικοί επίσης Φίλιππος Δωρής, ο Παύλος Σούρλας, ο Κώστας Σταθόπουλος ο τελευταίος της δικτατορίας, αργότερα ο Κώστας Παπαγεωργίου.

Πώς αντιμετώπιζαν η Διεύθυνση της Βαυαρικής Ραδιοφωνίας και οι Γερμανοί τα ξενόγλωσσα προγράμματα της Ραδιοφωνίας; Υπήρχε εποπτεύουσα αρχή;

Κατ' αρχήν ήταν δική τους απόφαση η δημιουργία των ξενόγλωσσων προγραμμάτων προκειμένου να

βοηθηθούν οι Γκασταρμπάιτερ. Στην δουλειά μας καθ'εαυτήν είχαμε τυπικό έλεγχο. Για παράδειγμα, ο διευθυντής των ξενόγλωσσων προγραμμάτων ενημερώνονταν για τους τίτλους των ειδήσεων που περιελάμβανε το καθημερινό δελτίο και τα σχόλια. Ο ουσιαστικός έλεγχος για εμάς γίνονταν από τους ακροατές μας. Ήταν ακροατές όλου του πολιτικού φάσματος και πολύ συχνά επικοινωνούσαν με τηλεφωνήματα ή επιστολές όπου σχολίαζαν όσα μεταδίδαμε. Αυτό για μας ήταν σημαντικό κριτήριο. Διότι είχαμε πάνω από 50% ακροαματικότητα καθημερινά, ενώ το πρόγραμμα το γνώριζαν πάνω από 80% των Ελλήνων στη Γερμανία. Αυτά όχι μόνο στη δικτατορία, αλλά και πολύ αργότερα.

Έγιναν προσπάθειες παρέμβασης στο έργο σας από την ελληνική πλευρά;

Επί χούντας γινόταν συνεχώς πολιτικές παρεμβάσεις μέσω της Ελληνικής Πρεσβείας στη Βόννη. Είχε κινδυνεύσει η θέση του Παύλου Μπακογιάννη. Είχε βρεθεί επί ξηρού ακμής όταν μετέδωσε ότι το ΔΝΤ περιμένει υποτίμησης της δραχμής, που ωστόσο δεν έγινε. Για το χουντικό καθεστώς ήταν μία αφορμή για να απαλλαγούν από το Μπακογιάννη και το Ελληνικό Πρόγραμμα του Μονάχου. Αλλά δεν το πέτυχαν. Παρεμβάσεις γίνονταν πάντα από την Ελληνική Πρεσβεία, έστελναν γράμματα στη Βαυαρική Ραδιοφωνία. Η γραμμή που ακολουθούσε τότε η Πρεσβεία ήταν: «Σε αυτούς, ούτε για τα αθλητικά να μη δώσετε συνέντευξη». Αυτά στη δικτατορία. Αργότερα υπήρχε γκρίνια πάντοτε, ανάλογα με το κόμμα που ήταν στην κυβέρνηση. Αλλά επίσημη παρέμβαση δεν υπήρξε στις δεκαετίες που ακολούθησαν.

Το „σθήσιμο“ του προγράμματος ήταν με τέτοιο τρόπο που έδινε πολλά στον ακροατή. Ειδήσεις, θέματα καθημερινότητας, ψυχαγωγία, παιδικό πρόγραμμα, θέματα. Και όσο θυμόμαστε αυτό έμεινε λίγο πολύ μέχρι τέλους. Ήταν ένα πλαίσιο της ίδιας της Βαυαρικής Ραδιοφωνίας ή της ελληνικής συντακτικής ομάδας;

Η δομή του προγράμματος δεν είχε να κάνει με τους Γερμανούς. Προέκυψε στην πορεία και διατηρήθηκε μέχρι τέλους. Προσαρμοζόταν πάντοτε στις ανάγκες των ακροατών. Το 1964 ήταν διαφορετικές οι ανάγκες των ακροατών, τότε μεταδίδαμε μαθήματα γερμανικών, οι Γκασταρμπάιτερ ήταν νέοι, χωρίς γνώση γερμανικών. Αργότερα όταν έφεραν τις οικογένειες, ήταν τελείως διαφορετικές οι προσδοκίες. Η δικτατορία ήταν μία ειδική περίπτωση. Μετά τη δικτατορία το πρόγραμμα επικέντρωσε στα ευρωπαϊκά και στην παλινόστηση σε συνάρτηση τα σχολικά, που ειδικά στη Βαυαρία με την ιδιαιτερότητα των ελληνικών σχολείων απασχολούσαν ιδιαίτερα τους μετανάστες.

Κώστας Πετρογιάννης και Κώστας Σταθόπουλος

Ποια θεωρείτε την πιο δύσκολη εποχή της εκπομπής και γιατί;

Η δυσκολότερη εποχή της Ελληνικής Εκπομπής ήταν στα τέλη της δεκαετίας του 1980, όταν μας μετέφεραν σε ασθενή συχνότητα των Μεσαιών Κυμάτων. Μέχρι τότε το πρόγραμμα μεταδίδονταν στο BR3 στα FM. Στα τέλη της δεκαετίας του 1980 μας μετέφεραν στο Β4, στο πρόγραμμα κλασσικής μουσικής. Η ποιότητα λήψης ήταν χειρότερη, αλλά ήταν ακόμη FM. Τότε παρενέβη ο Κώστας Τσατσαρώνης, όταν κατέβηκε στην

Αθήνα μία ομάδα 15 βουλευτών CSU και τους περιέγραψε πόσο σημαντικό ήταν Πρόγραμμα και τί ρόλο είχε παίξει. Όταν επέστρεψαν στο Μόναχο, πίεσαν το BR και βελτιώθηκε η συχνότητα. Ωστόσο, στις αρχές της δεκαετίας του 90 μας μετέφεραν στα Μεσαία Κύματα που ήταν μεγάλο πλήγμα για το πρόγραμμα. Εκτιμώ ότι δεν τους ενδιέφεραν πια τα ξενόγλωσσα προγράμματα, άλλωστε μόνο το δικό μας διατηρούσε υψηλή ακροατικότητα. Οι Ιταλοί άκουγαν ήδη τη RAI, ενώ οι Ισπανοί ήταν λίγοι και το Ισπανικό Πρόγραμμα το κρατούσαν λόγω Λατινικής Αμερικής.

Η εκπομπή πέρασε μέσα από εποχές έντονων πολιτικών αναταραχών στην Ελλάδα (δικτατορία, κυπριακό, μεταπολίτευση, κλπ). Κάνοντας μια αναδρομή ποιο θα λέγατε ότι ήταν το πολιτικό στίγμα της εκπομπής και σε ποιο βαθμό υπήρχε παρέμβαση από την ίδια της Βαυαρική ραδιοφωνία;

Εγώ ανέλαβα τη διεύθυνση της Εκπομπής το 1978. Η εκπομπή, έχοντας πίσω της την περίοδο της δικτατορίας, είχε διαμορφωμένο το πολιτικό στίγμα της, το οποίο δεν άρεσε σε πολλούς. Χαρακτηριστικά, όταν ανέλαβα την εκπομπή, ο Ματθαίος Καρδαμάκης είχε κατηγορήσει τόσο τον Μπακογιάννη όσο και εμένα ότι είμαστε κομμουνιστές, χρησιμοποιούσε ως παράδειγμα και τη μουσική που μετέδιδε το πρόγραμμα π.χ. Μίκη Θεοδωράκη για να δικαιολογήσει την κατηγορία ότι το πρόγραμμα ακολουθούσε εσκεμμένα τέτοια κατεύθυνση. Διευθυντής Ραδιοφωνίας ήταν ο Gunthar Lehner, ο οποίος έδωσε εντολή να ηχογραφηθεί επί δυό εβδομάδες η εκπομπή χωρίς να το γνωρίζουμε, προκειμένου να αποκτήσει ίδια άποψη. Αποφάσισε να επισκεφθεί την Ελλάδα για να ενημερωθεί από τους Έλληνες. Πριν κάνει το ταξίδι, φώναξε εμένα και το διευθυντή των ξενόγλωσσων Προγραμμάτων Walter Stelzle στο γραφείο του. Μας είπε δεν θα βγάλει προς τα έξω όσα θα ακούσει στην Ελλάδα. Του απάντησα: «Στην Ελλάδα θα ακούσετε μόνο καλά λόγια και ευχαριστίες». Επέστρεψε ενθουσιασμένος και συγκάλεσε έκτακτη συνεδρίαση του ανώτατου οργάνου του BR, (Rundfunkrat), που σπάνια συνεδριάζει για ένα συγκεκριμένο θέμα. Μας αθώωσαν παμπηφί. Από τότε απέκτησαν πλήρη εμπιστοσύνη στη δουλειά που κάναμε.

Πόσο δύσκολο ήταν σε εποχές με έντονη αντιπαράθεση π.χ. 89, η ελληνική εκπομπή να παραμείνει σταθερή και να μην δεχτεί κριτική.

Η Ελληνική Εκπομπή του Μονάχου είχε κατακτήσει την εμπιστοσύνη των ακροατών ανεξαρτήτως κομματικών και πολιτικών πεποιθήσεων, λόγω της ανεξάρτητης και αντικειμενικής ενημέρωσης που προσέφερε στους ακροατές. Είχε μείνει έξω από κομματικούς χρωματισμούς. Δεν μας είχε κατηγορήσει κανείς για προπαγάνδα υπέρ του ενός ή του άλλου κόμματος. Οι οπαδοί του ΠΑΣΟΚ θεωρούσαν ότι κλίνουμε προς ΝΔ οι άλλοι ότι κλίνουμε στο ΠΑΣΟΚ. Κανείς δεν ήταν ευχαριστημένος μαζί μας.

Αλλά αυτό ήταν η μεγαλύτερη απόδειξη ότι κάναμε καλά τη δουλειά μας.

ΕΛΕΝΗ ΗΛΙΑΔΟΥ, ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ 1999 – 2002

Η Ελένη Ηλιάδου ήταν η τρίτη και τελευταία διευθύντρια του Ελληνικού Προγράμματος της Βαυαρικής Ραδιοφωνίας (BR) μετά τον Παύλο Μπακογιάννη και τον Κώστα Πετρογιάννη. Γεννημένη στην Καβάλα το 1960, ανήκει στη δεύτερη γενιά μεταναστών. Είναι πτυχιούχος του παν/μίου Μονάχου LMU/Kommunikationswissenschaft. Εντάχθηκε στη Σύμβαση του Ελληνικού Προγράμματος το 1984. Διαδέχθηκε τον Κώστα Πετρογιάννη στη διεύθυνση του Προγράμματος το 2000 μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου του 2002 που σταμάτησε η εκπομπή. Έκτοτε είναι μέλος της σύνταξης της ιστορικής εκπομπής Notizbuch (Bayern 2) και υπεύθυνη για την εβδομαδιαία εκπομπή „Interkulturelles Magazin“ που μεταδίδεται κάθε Κυριακή από τις συχνότητες του „B5 aktuell“.

Το πέρασμα από τη γενιά των ιδρυτών στη δεύτερη γενιά συντελεστών συνέπεσε με την τελευταία φάση του Προγράμματος. Ποια ήταν τα χαρακτηριστικά αυτής της περιόδου για το Ελληνικό Πρόγραμμα;

Το πέρασμα στη δεύτερη γενιά σε επίπεδο συνεργατών είχε συντελεστεί ήδη από το τέλος της δεκαετίας του 80, τις αρχές δεκαετίας του 1990. Εγώ ξεκίνησα στο πρόγραμμα το 1984. Μερικά χρόνια αργότερα ήρθαν η Φανή Αθήρα, ο Γιώργος Παππάς, ο Θύμιος Μπαμπανάτσας, στα τέλη του 80 ο Πέτρος Στάνγκος. Θεματικά, βέβαια το πρόγραμμα παρέμενε προσηλωμένο στις εξελίξεις στην Ελλάδα. Ήταν αδύνατο το δελτίο ειδήσεων να μην ξεκινήσει από την Αθήνα. Σταδιακά όμως κέρδιζε όλο και περισσότερο έδαφος η ειδησεογραφία από τη Γερμανία. Δίναμε όλο και περισσότερο βάρος στα θέματα της παροικίας που αφορούσαν άμεσα την καθημερινότητα των Ελλήνων στη Γερμανία. Στο τέλος ήταν θεματικά ένα ελληνο-γερμανικό πρόγραμμα. Οι επιλογές μας είχαν ανοίξει. Π.χ. στην πολιτιστική εκπομπή που κάναμε, εγώ και η Ελένη Τορόση δεν περιοριζόμασταν στις ελληνικές εκδόσεις, αλλά παρουσιάζαμε και τη λογοτεχνική κίνηση της Γερμανίας. Δίναμε πολύ βάρος σε ο,τιδήποτε ελληνο-γερμανικό, αναζητούσαμε τα ελληνο-γερμανικά θέματα. Παίζαμε ενεργό ρόλο στην ενίσχυση των ελληνο-γερμανικών επαφών είτε με τη συμμετοχή μας σε συνέδρια και εκδηλώσεις ανά τη Γερμανία, είτε με τη διοργάνωση δικών μας εκδηλώσεων, είτε με εκδόσεις βιβλίων και cd π.χ. με ελληνική ποίηση σε γερμανική μετάφραση.

Τι σήμαινε για εσάς η ανάληψη της διεύθυνσης της ελληνικής εκπομπής της βαυαρικής ραδιοφωνίας;

Προσωπικά, ήμουν πεπεισμένη ότι πρέπει να γίνουν αλλαγές. Η δημόσια συζήτηση περί ενσωμάτωσης των μεταναστών εκείνη την εποχή έδειχνε ότι δεν θα έχουν μέλλον τα καθαρά προγράμματα μητρικής γλώσσας. Πειραματιζόμασταν με καινούρια μοντέλα. Στην Κολωνία και το Βερολίνο έκαναν την εμφάνισή τους δίγλωσσα «Μαγκαζίνο». Για μας ήταν σαφές ότι δεν θα φτάναμε εκεί. Αλλά π.χ. χρησιμοποιούσαμε αμετάφραστα τσιτάτα δηλώσεων στη γερμανική γλώσσα, θεωρώντας ότι οι ακροατές μας, τουλάχιστον οι νέες γενιές, γνωρίζουν γερμανικά. Ανοίξαμε τη θεματολογία στις συζητήσεις για τη μετανάστευση, την ενσωμάτωση, την πολύ-πολιτισμικότητα, την διαπολιτισμικότητα, τον ρατσισμό, που αφορούσαν

γενικά τους ξένους στη Γερμανία και όχι μόνο τους Έλληνες.

Θεωρούσα ότι αυτό ήταν το σπρίνγκ της μετάβασης στη νέα εποχή. Έπρεπε να γεφυρώσουμε την πρώτη γενιά ακροατών, που μας χρειαζόταν ακόμα γιατί δεν γνώριζαν καλά τη γλώσσα και τη νέα γενιά που ξέρει τη γλώσσα, αναζητά τη θέση της στην κοινωνία, την απασχολούν τα θέματα ταυτότητας. Φιλοδοξία μας ήταν γίνουμε ένα πρόγραμμα και για τη νέα γενιά και όχι μόνο η ιστορική εκπομπή που άκουγε ο παππούς ή ο μπαμπάς. Και είχα τη δυνατότητα να προχωρήσω στους πειραματισμούς με ένα επιτελείο συνεργατών που είχε μεγάλη όρεξη.

Ελένη Ηλιάδου, 1984. Περιμένοντας να εκτυπωθεί το καθημερινό TELEX με τις ειδήσεις του Κώστα Τσατσαρώνη από την Αθήνα.

Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 90 το Ελληνικό Πρόγραμμα είχε το μονοπώλιο στην ενημέρωση των Ελλήνων της Γερμανίας για τα τεκταινόμενα στην Ελλάδα αλλά και τις δραστηριότητες των Ελλήνων στη Γερμανία. Τί σήμαινε η απώλεια αυτού του μονοπωλίου για το χαρακτήρα του Προγράμματος;

Η απώλεια του μονοπωλίου σήμαινε απλώς ότι λειτουργούμε σε ένα πλαίσιο κανονικού ανταγωνισμού στα ΜΜΕ. Αυτό για μας ως δημοσιογράφους ήταν φυσιολογικό. Το μη φυσιολογικό ήταν το μονοπώλιο. Η κανονικότητα είναι να κινείσαι σε ένα πλαίσιο ανταγωνισμού που είναι και υγιές. Δεν φοβόμασταν τον ανταγωνισμό. Είμασταν μία ομάδα δημοσιογράφων επαγγελματιών, βασιζόμασταν στην ποιότητα της δουλειάς μας. Και δίναμε τη δημοσιογραφική μάχη σε ένα πλαίσιο που διαμόρφωνε η τότε πολιτική περί ενσωμάτωσης στη Γερμανία, η οποία θεωρούσε τα προγράμματα γκέτο και μιντιακούς παράλληλους κόσμους. Έπρεπε να αποδείξουμε ότι αυτό δεν ισχύει.

Με ποιο τρόπο προσπάθησε το Ελληνικό Πρόγραμμα του Μονάχου να αντιμετωπίσει τον ανταγωνισμό με την ελληνική τηλεόραση και τη διείσδυση των ελληνικών προγραμμάτων στο ακροατήριο του Ελληνικού Προγράμματος;

Όπως είπα και πριν, βασιζόμασταν στην ποιότητα, στον επαγγελματισμό των συντελεστών και στην πληρότητα της ενημέρωσης που προσφέραμε σε πολύ σφιχτό χρονικό πλαίσιο. Είχαμε ένα δίκτυο ανταποκριτών και μεγάλα ονόματα σχολιαστών στην Ελλάδα και στη Γερμανία και ταυτόχρονα ένα δίκτυο συνεργατών σε Ευρώπη, Αμερική, Αυστραλία, στη δημιουργία του οποίου είχε βοηθήσει το Συμβούλιο Αποδήμου Ελληνισμού (ΣΑΕ), στο οποίο συμμετείχα από την ίδρυσή του.

Είχαμε ένα συγκριτικό πλεονέκτημα απέναντι σε όλους τους άλλους: Συνδυάζαμε τα νέα της Ελλάδας, τη γερμανική ειδησεογραφία για ό,τι επηρέαζε άμεσα την καθημερινότητα και τη ζωή των Ελλήνων στη Γερμανία και ταυτόχρονα προσφέραμε και ενημέρωση για τις δραστηριότητες της παροικίας που δεν μπορούσε να προσφέρει κανείς άλλος. Ήταν προνομιακό βήμα παρουσίας της δράσης της ελληνικής παροικίας σε όλη τη Γερμανία. Το Πρόγραμμα ήταν ο συνδεδετικός κρίκος για τους διάσπαρτους σε όλη τη Γερμανία Έλληνες. Γατί μην ξεχνάτε, η Γερμανία έχει ομοσπονδιακή δομή και στη ραδιοφωνική κάλυψη. Τα λεγόμενα Ausländerprogramme του ARD ήταν τα μόνα ραδιοφωνικά προγράμματα παγγερμανικής εμβέλειας που ακούγονταν την ίδια ώρα στο Μόναχο, την Κολωνία, το Αμβούργο ή το Βερολίνο.

Φυσικά ο ανταγωνισμός του ραδιοφώνου με την τηλεόραση ως μίντια είναι άνισος. Και η διείσδυση της ελληνικής τηλεόρασης στη Γερμανία μείωσε σίγουρα την ακροαματικότητά μας. Αλλά δεν φοβόμασταν τον ανταγωνισμό. Γιατί η εκπομπή του Μονάχου είχε μεγάλη αξιοπιστία στους ακροατές, μεγαλύτερη

απότι είχαν τα ελληνικά μίντια. Για τους ακροατές μας ίσχυε η εξίσωση: «Το είπε το Μόναχο, άρα ισχύει». Με αυτό μετριάμασαν πάντα ως δημοσιογράφοι. Και με την αξιοπιστία που είχαμε κατακτήσει, θα συνεχίζαμε.

Ποια ήταν η θέση του Ελληνικού Προγράμματος σε σύγκριση με τα υπόλοιπα ξενόγλωσσα προγράμματα του ARD;

Το Ελληνικό Πρόγραμμα από άποψη ακροαματικότητας ήταν η ναυαρχίδα των ξενόγλωσσων προγραμμάτων. Σε όλες τις μετρήσεις ήταν πρώτο σε σχέση με τα άλλα. Είχε αποκτήσει αυτήν την ιδιαίτερη θέση ήδη από την εποχή της δικτατορίας στην Ελλάδα και τη μάχη που έδωσε κατά της Χούντας των Συνταγματαρχών. Μέσα από τη συνεργασία με την ελληνική εκπομπή της Deutsche Welle που μπορούσε να μεταδίδεται στην Ελλάδα, έπαιξε σημαντικό ρόλο και στην ενημέρωση των Ελλήνων της Ελλάδας. Λόγω του δικτύου που είχε αναπτύξει εκείνη την εποχή, διατηρήθηκε αυτός ο χαρακτήρας και σε όλη τη μετέπειτα περίοδο. Όλα αυτά δημιούργησαν τους ιδιαίτερους δεσμούς που είχαν οι ακροατές με την Ελληνική Εκπομπή του Μονάχου.

Πότε ξεκίνησε η αντίστροφη μέτρηση για το Ελληνικό Πρόγραμμα του Μονάχου; Την αναμένετε;

Ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του 90 υπήρχαν ενδείξεις ότι τα ξενόγλωσσα προγράμματα δεν θα άντεχαν πολύ στη δημόσια διαμάχη εκείνης της περιόδου, κατά πόσο οι μητρικές γλώσσες βοηθούν στην ενσωμάτωση. Κέρδιζε όλο και περισσότερο έδαφος η άποψη ότι η ενσωμάτωση περνάει μόνο

μέσα από τη γερμανική γλώσσα, ότι οι μητρικές γλώσσες λειτουργούν αντιπαραγωγικά. Με τη δυναμική που είχε αναπτυχθεί, το κλείσιμο των προγραμμάτων ήταν τελικά θέμα χρόνου. Στο τέλος βέβαια έγιναν όλα πολύ πιο γρήγορα απότι περιμέναμε.

*Θύμιος Μπαμπανάτσας και
Ελένη Ηλιάδου στο στούντιο*

Τί ήταν καθοριστικό για να κλείσουν τα προγράμματα;

Μοιραία αποδείχτηκε η μεγάλη διαφωνία μεταξύ των γερμανικών Ιδρυμάτων του ARD για το είδος της προσφοράς, για το αν πρέπει να

αντικατασταθούν ή συμπληρωθούν τα ξενόγλωσσα προγράμματα και από γερμανόγλωσσο πρόγραμμα, και ποιος θα αναλάβει την παραγωγή του. Η ιδέα για ένα κοινό γερμανόγλωσσο πρόγραμμα που θα χρηματοδοτούσαν όλα τα Ιδρύματα του ARD αποδείχτηκε ανέφικτη. Το WDR είχε προχωρήσει στην ίδρυση του προγράμματος «FUNKHAUS EUROPA», στο οποίο ενέταξε και τις ξενόγλωσσες εκπομπές. Αλλά ήταν βέβαιο π.χ. ότι η Βαυαρική Ραδιοφωνία (BR) δεν θα έπαιρνε ποτέ γερμανόγλωσσο πρόγραμμα από άλλο ίδρυμα και σίγουρα όχι από το «κόκκινο» τότε WDR. Μεταξύ των δύο αυτών ιδρυμάτων που είχαν την κύρια ευθύνη της παραγωγής των ξενόγλωσσων προγραμμάτων δεν υπήρχε πλέον πεδίο συνεννόησης.

Το WDR άρχισε να αναζητά εναλλακτική λύση για την Ελληνική Εκπομπή του Μονάχου και συζητούσε με τη Ραδιοφωνία της Έσης «HR» που μετέδιδε την εκπομπή «Ραντεβού στη Γερμανία». Αυτές οι

διαπραγματεύσεις γινόταν εν κρυπτώ. Εμείς δεν είχαμε ιδέα. Το μάθαμε στο παρά πέντε και ήταν πολύ αργά.

Ποια ήταν η στάση των υπολοίπων ιδρυμάτων ARD;

Μουρμούρα υπήρχε και από τα άλλα Ιδρύματα, «SWR», «Hessischer Rundfunk», «NDR», τα οποία πλήρωναν για τη χρηματοδότηση των προγραμμάτων, αλλά δεν συμμετείχαν στην παραγωγή τους. Η χαριστική βολή ήρθε τελικά από το SWR, που αποχώρησε από την κοινή χρηματοδότηση. Στη Στουτγάρδη, ο καθ. Mayer-Braun είχε δημιουργήσει το τμήμα «SWR-International» με προσφορά στα γερμανικά θεωρώντας μιντιακό γκέτο τα ξενόγλωσσα προγράμματα.

Η Βαυαρική Ραδιοφωνία δεν θα έκλεινε το Ελληνικό Πρόγραμμα. Μάλιστα το 1997 όταν αποφασίστηκε από το ARD η μείωση του χρόνου από τα 40 λεπτά στη μισή ώρα για να προστεθούν εκπομπές στα ρωσικά και πολωνικά, ο τότε Γενικός Διευθυντής του BR, Prof. Albert Scharf, αντέδρασε έντονα και απέτρεψε την ακόμη μεγαλύτερη μείωση του χρόνου και τη μετάθεση της ώρας μετάδοσης αργότερα το βράδυ. Όμως, όταν αποχώρησαν οι άλλοι από την κοινή χρηματοδότηση, το BR έκρινε ότι δεν θα συνεχίσει μόνο του την παραγωγή των τριών προγραμμάτων Ελληνικού, Ισπανικού και Ιταλικού, ούτε θα συμμετάσχει στο μοντέλο του WDR.

Η Ελληνική Κοινότητα Μονάχου και οι σύλλογοι με κοινή τους επιστολή είχαν ζητήσει από τη Βαυαρική Ραδιοφωνία (BR) να συνεχιστεί η ελληνική εκπομπή. Πως αντιμετώπισε ο Ελληνισμός το κλείσιμο. Ποια ήταν τα μηνύματα που λάβατε;

Δραματικά!! Για χρόνια μετά το κλείσιμο συνεχίζονταν οι αντιδράσεις. Όταν έγινε γνωστό ότι θα κλείσει, ομάδες ακροατών συγκέντρωσαν χιλιάδες υπογραφές, τις οποίες επέδωσαν στην διεύθυνση του BR. Καθημερινά έφταναν επιστολές και μηνύματα, από απλούς ακροατές μέχρι προσωπικότητες του πολιτικού, κοινωνικού, οικονομικού χώρου.

Θυμάμαι χαρακτηριστικά, δύο χρόνια μετά το κλείσιμο του Προγράμματος είχα πάρει μέρος σε συνέδριο στην Κολωνία, με θέμα μετανάστευση και μίντια. Εκεί παρουσιάστηκε η τελευταία μεγάλη έρευνα για την χρήση των ΜΜΕ από τους μετανάστες στη Γερμανία. Η έρευνα αυτή κατέρριψε το μύθο ότι οι μετανάστες χρησιμοποιούν μόνο ΜΜΕ στη μητρική τους γλώσσα. Ανέτρεψε δηλαδή το μύθο των μιντιακών γκέτο. Η έρευνα εκείνη έδειξε επίσης ότι τα ξενόγλωσσα προγράμματα που δημιουργήθηκαν μετά το κλείσιμο της Εκπομπής του Μονάχου είχαν πλέον χαμηλή ακροατικότητα, κυρίως το ελληνικό πρόγραμμα που προσέφερε η Ραδιοφωνία της Έσσης, (HR). Στην ερώτηση αν ακούν το νέο ελληνικό πρόγραμμα της Έσσης, η απάντηση των ακροατών ήταν: «Εμείς θέλουμε πίσω το πρόγραμμα του Μονάχου».

Αυτό πιστοποιούσε το δέσιμο των ακροατών με την Εκπομπή του Μονάχου, ένα δέσιμο μοναδικό και για τα γερμανικά δεδομένα του ραδιοφώνου.

Ήταν, βέβαια, μια ικανοποίηση για μας, αλλά ταυτόχρονα πολύ οδυνηρό.

Ελένη Ηλιάδου και Θόδωρος Γαβράς σε εκδήλωση του Goethe-Institut στην Αθήνα για τα 50 χρόνια ελληνικής μετανάστευσης στη Γερμανία.

Ποιοι ήταν οι λόγοι που δεν καρποφόρησε η προσπάθεια της Ραδιοφωνίας της Έσσης «HR» να υποκαταστήσει το Ελληνικό Πρόγραμμα του Μονάχου;

Εκτιμώ ότι είχε γίνει ήδη μία βαθιά τομή, είχε κοπεί ο ομφάλιος λώρος. Ο κόσμος είχε αποχαιρετίσει το Πρόγραμμα του Μονάχου, με το οποίο τόσο πολύ είχε δεθεί. Από άποψη προσφοράς στους ακροατές, η ελληνική εκπομπή της Ραδιοφωνίας της Έσσης που έκλεισε τελικά το 2009, δεν είχε την έξωθεν καλή μαρτυρία και δεν κατάφερε να πείσει τον κόσμο να την ακολουθήσει ως διάδοχο σχήμα της Εκπομπής του Μονάχου.

Για τη Βαυαρική Ραδιοφωνία ποια ήταν η διάδοχη κατάσταση;

Όταν έκλεισαν τα Προγράμματα, η Βαυαρική Ραδιοφωνία BR ακολούθησε τη γραμμή ένταξης της μεταναστευτικής θεματολογίας στο κανονικό πρόγραμμα. Η φιλοσοφία ήταν ότι τα θέματα των μεταναστών πρέπει να έχουν μεγαλύτερη θέση στο γερμανικό πρόγραμμα. Δημιούργησε μία διαπολιτισμική σύνταξη που τροφοδοτεί το γερμανικό πρόγραμμα με θέματα που αφορούν τη ζωή των ξένων στη Γερμανία. Ταυτόχρονα δημιούργησε τη διαπολιτισμική εκπομπή «Interkulturelles Magazin» στο ειδησεογραφικό κανάλι «B5 am Sonntag». Αντικειμενικά όμως δεν μπορούν να καλυφθούν εξειδικευμένα θέματα των παροικιών.

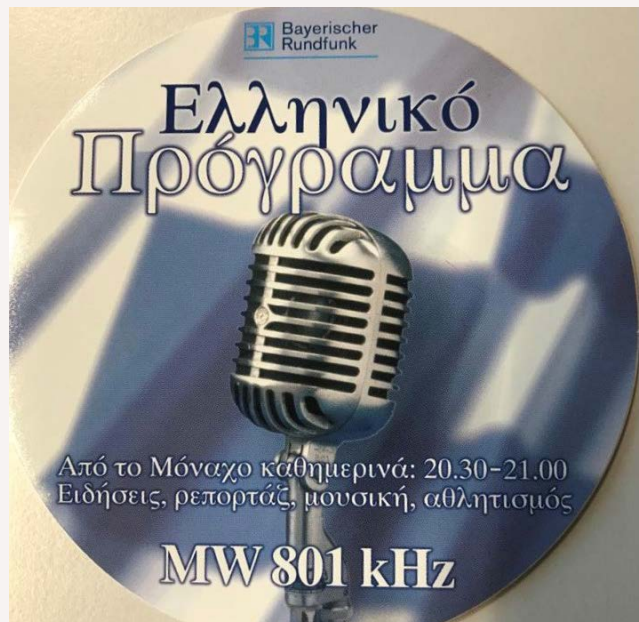
Η ραδιοφωνία και παρά τις προβλέψεις πολλών τελικά δεν „πέθανε“. Ποια είναι η εκτίμησή σας, θα είχε ακροαματικότητα η Ελληνική Εκπομπή με δεδομένη και την νέα μετανάστευση της τελευταίας δεκαετίας;

Το ραδιόφωνο φυσικά δεν πέθανε. Κανένα μέσο δεν πεθαίνει όταν εμφανίζεται ένα νέο. Εκείνο που κάνει είναι να προσαρμόζεται στα νέα δεδομένα που διαμορφώνονται. Ειδικά το ραδιόφωνο, ως μέσο, δείχνει περισσότερες αντοχές στην πρόκληση του ίντερνετ απότι η τηλεόραση.

Και είμαι απόλυτα βέβαιη ότι η Ελληνική Εκπομπή του Μονάχου θα επανάκαμπε δυναμικά μετά το πλήγμα που είχε δεχτεί με την είσοδο των ελληνικών δορυφορικών προγραμμάτων. Θα μπορούσε να προσφέρει πολλά στους νέους μετανάστες που έφερε μαζικά στη Γερμανία η οικονομική κρίση την τελευταία δεκαετία. Με αφορμή και την προσφυγική κρίση του 2015 ξεκίνησαν πάλι οι συζητήσεις για την αναγκαιότητα ξενόγλωσσης προσφοράς στο γερμανικό ραδιόφωνο. Και σίγουρα, σήμερα δεν θα ήταν μόνον ραδιόφωνο. Θα είχε και προσφορά online με την ασφάλεια της αξιόπιστης, επαγγελματικής, δημοσιογραφικής ενημέρωσης σε μια εποχή που ο καθένας μπορεί να γράφει ό,τι θέλει στα κοινωνικά δίκτυα, χωρίς να δίνει λογαριασμό σε κανέναν.

Και ανάγκη υπάρχει και χρήση θα γινόταν. Το κενό που άφησε η Ελληνική Εκπομπή του Μονάχου δεν αποδείχτηκε μόνον δυσαναπλήρωτο. Παραμένει μέχρι σήμερα ακάλυπτο.

Ελληνική ποίηση σε γερμανική μετάφραση - Παραγωγή του Ελληνικού Προγράμματος

Ο Παύλος Μπακογιάννης (αριστερά) και ο Ασημάκης Χατζηνικολάου (κέντρο) με συναδέλφους της Ιταλικής και Ισπανικής Σύναξης

Μέλη της σύνταξης της Ελληνικής Εκπομπής στην Κοπή Βασιλόπιτας από τον Ασημάκη Χατζηνικολάου στο „ΟΜΙΚΡΟΝ“ το 1999.

Ένα έθιμο που τηρούν μέχρι σήμερα όσα μέλη της σύνταξης βρίσκονται στο Μόναχο.

Ο Κώστας Πετρογιάννης με την Ελένη Τορόση στην παρουσίαση του βιβλίου του «Έγκλημα στην Οδό Ομήρου», στο οποίο πραγματεύεται τη δολοφονία του Παύλου Μπακογιάννη και την πορεία της Ελληνικής Εκπομπής του Μονάχου.

Ελληνικό Πρόγραμμα

Η ραδιοφωνική εκπομπή για τους Έλληνες της Γερμανίας
Das Programm für Griechen in Deutschland

Από το Μόναχο καθημερινά: 20.30-21.00
Ειδήσεις, ρεπορτάζ, μουσική, αθλητισμός

Ο Ασημάκης Χατζηνικολάου με το μικρόφωνο στο χέρι σε ρεπορτάζ
Ο Ασημάκης Χατζηνικολάου με το μικρόφωνο στο χέρι σε ρεπορτάζ.

Ο Κώστας Πετρογιάννης με την Ντίνα Κόττα και την Brigitte Hetzenecker, γραμματέα των ξενόγλωσσων προγραμμάτων του BR.

Αρμύρας Λευτέρης, Ελένη Ηλιάδου και Ευτυχία Σταματέλου στο στούντιο

Αποχαιρετισμός... Φανή Αθήρα, Θεώνη Πετροπούλου, Ντίνα Κόττα 10, 12 2

Πέτρος Στάνγκος και Κώστας Πετρογιάννης

Αποχαιρετιστήρια συνάντηση της συντακτικής ομάδας 30 12 2002 στο εστιατόριο «Καλυρσο»

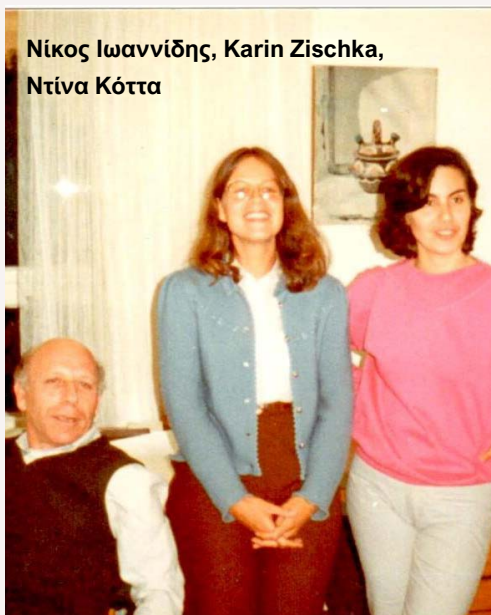
Η Ελένη Ηλιάδου σε συνέντευξη με τον Πρόεδρο της Ομοσπονδίας Ελληνικών Κοινοτήτων Γερμανίας, Κώστα Παππά (δεξιά ο υφυπουργός Εξωτερικών, αρμόδιος και για θέματα Ελληνισμού της διασποράς Γρηγόρης Νιώτης)

Φανή Αθέρα και η υπεύθυνη ήχου Gaby Schuller μετά την τελευταία εκπομπή

Φανή Αθέρα

Νίκος Ιωαννίδης, Karin Zischka, Ντίνα Κόττα

Μέλη της Ελληνικής Σύναξης στο Oktoberfest: Ντίνα Κόττα, Γιώργος Παππάς, Θεώνη Πετροπούλου, Φανή Αθέρα, Βασιλική Τσουνή, Ασημάκης Χατζηνικολάου.

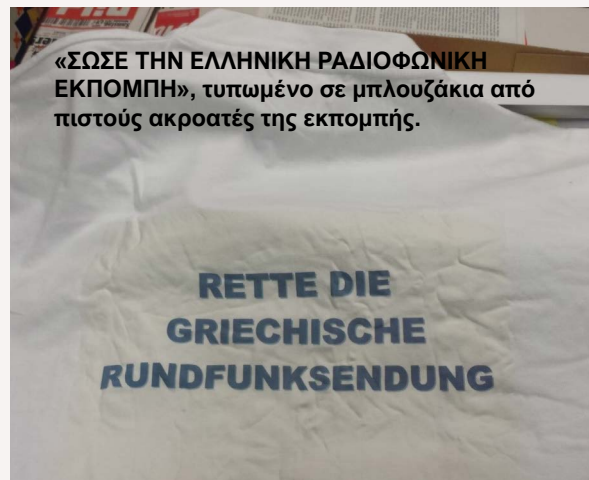
Θεώνη Πετροπούλου, Γιώργος Παππάς (2002)

Ελένη Τορόση, Θεώνη Πετροπούλου, Φανή Αθέρα και Ντίνα Κόττα

Η Ελένη Τορόση τιμήθηκε το 2009 με το **BUNDESVERDIENSTKREUZ**
Στη φωτογραφία με τον Johannes Grotzki τότε Διευθυντή
Ραδιοφωνίας και το διευθυντή του προγράμματος B2, Wolfgang
Aigner.

Ακροατές στο στούντιο

„Woher bekommen wir bloß für unseren Sohn einen Taufpaten?“ Das fragte der Grieche Georgios Makris in Koblenz seine Frau Zoi. Fern vom heimatischen Thessalien, kannte das Ehepaar niemanden, dem es die Patenschaft über seinen Sprößling anvertrauen mochte. Als die beiden abends wie gewohnt die griechische Sendung im Bayerischen Rundfunk hörten, kam Georgios der rettende Gedanke: Er setzte sich hin, schrieb an die griechische Redaktion in München und bat, man möchte die Patenschaft übernehmen. Da man in Koblenz keinen orthodoxen Priester aufreiben konnte, fuhr Familie Makris kurzentschlossen vom Rhein an die Isar. Jetzt endlich konnte die Taufe in der Salvatorkirche stattfinden. Pate Asi Makis Hatzinikolau, Sportredakteur in der Gasterbeiter-Redaktion, hielt den Knaben (Photo oben), als Pater Chrsisanthos Zeus ihn auf den Namen Athanasius taufte. pch

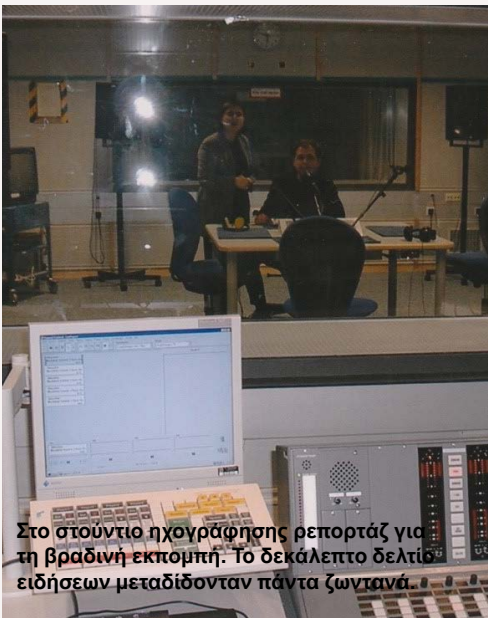

Η ποδοσφαιρική ομάδα των προγραμμάτων για αλλοδαπούς της
Βαυαρικής Ραδιοφωνίας στ τέλη της δεκαετίας του 60

Γιώργος Παππάς σε συνέντευξη με Μίκη Θεοδωράκη στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Μαουτχάουζεν το 1995 μετά τη συναυλία με το ομώνυμο έργο του με αφορμή τα 50 χρόνια απελευθέρωσης των εγκλειστών του στρατοπέδου

Ελένη Ηλιάδου και Θύμιος Μπαμπανάτσας στο διάδρομο προς το στούντιο.

Στο στούντιο ηχογράφησης ρεπορτάζ για τη βραδινή εκπομπή. Το δεκάλεπτο δελτίο ειδήσεων μεταδίδονταν πάντα ζωντανά.

Ο Θύμιος Μπαμπανάτσας στη σύνταξη του δελτίου ειδήσεων.

Κώστας Τσατσαρώνης, Βασιλική Τσούνη, Θεώνη Πετροπούλου, Γιώργος Παππάς, Ελένη Ηλιάδου, στην εκδήλωση στους χώρους του BR το 1994 για τα 30 χρόνια της Ελληνικής Εκπομπής

Λαυτέρης Αργύρας, Ελένη Ηλιάδου, Ευτυχία Σταματέλου στο στούντιο.

